

ИАЛАМ ЛОРАДАР
Хьамсарча мехка
Тунал деш

16

ДАБХЕН ЛОРАБОЙ
Галггайче кагирхой
Тема-патриотически
гуллам хьакхайкабаьб

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№49 (12626)
Оаггай
бугг,
21 ди, 2023 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

12+

ДЕКХАР
Юкьарча палатас,
НКОша тѐма декхарех
дийцар

5

ЮРТАРА ВАХАР
Южни яхача юрта
800 метр никъ
Юбуллаш латт

7

ГІШЛОШЪЯР
Керда 12 ишкол
хьалъеш латт
вай республике

8

УНАХЦІЕНО
50 эзар гаргга саг
лорашка чакхваьлар,
дѐа-юха лела ФАПаш
хиларах

9

КУЛЬТУРА
Къаман пандараш
локхарий фестивалъ
хургья вайцига

10

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Къоаной лархлар Банкаша пенсионерашка, ЖКХ декхар дѐалуш, цу тѐра йоал йоаккхаргьяц

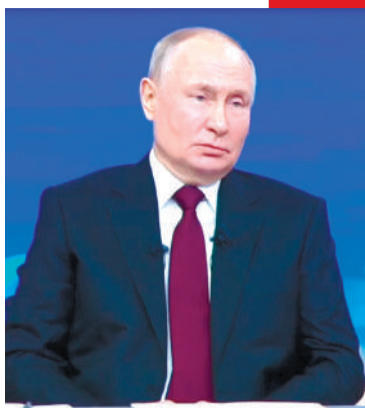
3

Къаман сийле

Галггайчен
Кулгалхо «ЦаI йола
Росси» яхача парте
Лакхерча Совете
хержав

4

Путин: «Россе кхоачам боллаш низ ба, тешшаме длахосяха»

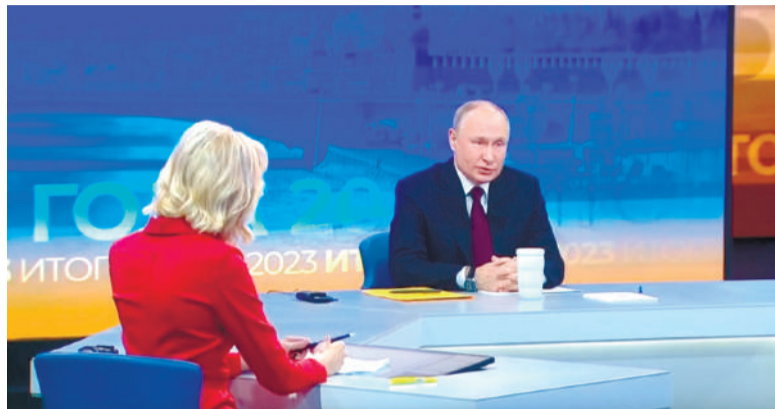
Султиганькъан Йоакъап

Российски Федераци кхоачам боллаш низ ба, тешшаме длахосяха, аьлар РФ Президентта йийллача эфире мехкахошца ше къамаьл деш, Россе экономикан хьал миштад, аьнна, деннача хаттара жоп луш.

«Вайга тоьаргболаш экономикан кхоачам ба, тешшаме хьалха гIа боаккхаш длахосяха»

Из да: Россе наьха барт хилар, мехка ахчан-экономически хьал чоагIа хилар, низа даькъ гIа совле тIакхеташ хилар: эскар, кхерамзлен органаш», - аьлар Владимир Владимировича.

Белгалдаккха дезаш да, масадолча хаттарашта РФ Президента ше жоп луш, къаьстта терко тIаяхийтар вахара-экономически оагIонца дувзаденнача хьала.

Шоай лоIамае болаш, тIема операцен юкье дакъа лоацарашта, массе тайпа гIо дергда паччахьалкхено

Султиганькъан Йоакъап

Шоай лоIамагIа Украинерча тIема операцен юкье дакъа лаца бахарашта, доккха новкъостал лоатадергда паччахьалкхено. Из белгалдир РФ Президента Путин Владимира йоккхача зарбан кхетаче, Россе бахархой хаттарашта жоп луш.

«Шоай лоIамагIа тIема операцен юкье дакъа лоацарашта массанена нийса гIо дергда. Таханарча дийнахьа 486 эзар ва шоай лоIамагIа цига вахараш, кхы а дIатIаухаш латт», - аьлар РФ Президента.

Цо белгалдир, цу тайпара бола нах кхувш латтача тIехьенна дика масал луш хургболга. Иштта бола эзараш тахан Россе ишколашка из болх дIахьош ба.

Путина аьлар, Одесса – из эрсий шахьар я

Султиганькъан Йоакъап

Йийллача эфире мехкахошца къамаьл деш а, йоккха зарбан кхетаче дIахьош а, Россе президента Путин

Владимира аьлар; массанена, дукхача хана денз, ховш да; Одесса эрсий шахьар йолга.

«Одесса - из эрсий шахьар

я, вайна из дика ховш а да. ХIаьта а исторически харцонаш я ювцараш», - аьлар цо.

Президента хьалхадаккхар, Украина къулбехьен-малхбоале историче-

ски Россе доазув да, цига баха нах а шоаш Россеца лоархIаш ба. Ший хана, еррига Iаьржача форда йист Россах хьакхийтар, эрсий-туркий тIом чакхболаш.

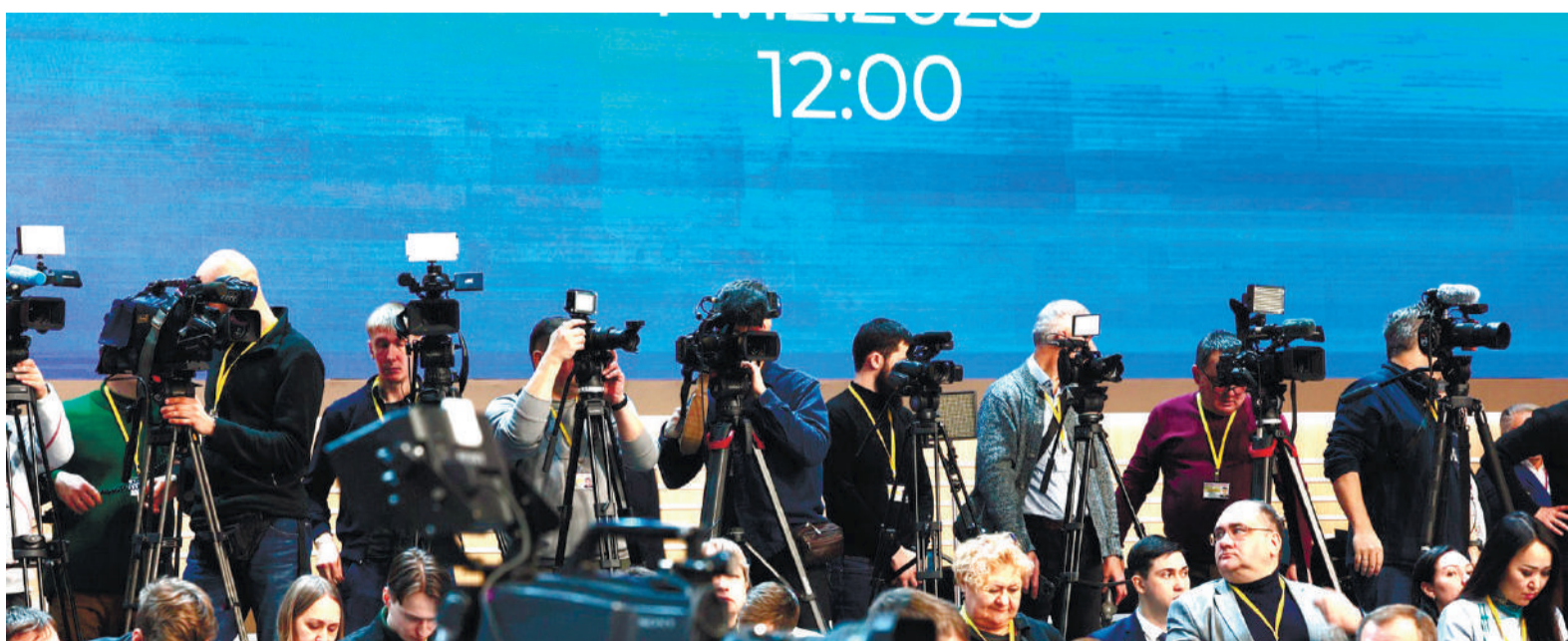
РФ Президента белгалдир; къамаш Iотеладар, бусалба динах гIерттар ловргдоацилга

Султиганькъан Йоакъап

Путина белгалдир, моллагIа дина, къаманна духьала леладу харц гIулакхаш юхатоха дезилга. Йийллача эфире къамаьл деш, RT журналиста ГIазданаькъан Мурада деннача хаттара жоп луш, аьлар из Президента.

«Путина белгалдир, из хьал тахан наха юкье долаш хилар а, мехка цу тайпара моттиг хила йиш йоацилга а, «овлангара из дIадаккха дезаш хилар а». Цул совгIа, цо белгалдир, из бахьан долаш, наха юкье каст-каста нийсхо йоаца моттигаш хилар», - йоах хоамо.

Россе, аьлар Путина, доккха дакъа дIалоац чура а араьхьара а цу даькъ тIара политика йоагIача беса лелаш хиларо.

Россе бахархой алапеш 8% лакхлургда

Султиганькъан Йоакъап нийса.

СВО лоIамхошта-доакъашхошта паччахьалкхен массе оагIорахьара новкъостал хургда, тIема бIухошта

Вахара даькъ тIарча цьхьаца хаттарашта жоп луш, РФ Президента белгалдир, Россе бахархой алапи

8% лакхлургда, аьнна.

«Россе паччахьалкхен Кулгалхочо иштта белгалдир 2024 шера, наджгоанцхой бетта цьхоалагIа дийнахьа денз МРОТ 18% совгIа

хургья, аьнна. Из а кхьдола а хувцамаш тешал деш да, мехка паччахьалкхе ший аргIагIа цу даькъ тIара болх дIахьош хилара», - аьлар из гIулакх довзараша.

РФ Госсвета президиума юкЪевихъав вай Мехкада

Султиганъкъан Йоакъап

Мехка Госсвета президиума юкЪевахав вай Мехкада Келаматанъкъан Махъмуд-Іаьла. Из гІулакх чІоагІдеш долча каьхата кулг яздыр РФ Президента Путин Владимира. Из хоам «Сердало» газетага бир мехка кабиню.

«РФ президента вІаша-гІбеллача цу оагІонна юкЪебахар Краснодарски, Красноярски мехкаш-кара, Мурмански, Амурски, Белгородски, Кировски областашкара, иштта ДНР кулгалхой. Президиума юкЪера арабаьхав Липецкера, Свердловскера, Томскера губернатораш, Селий мехка кулгалхо».

Госсвета керттара декхара да паччахъалкхен вахара-экономически хьал тоадергдараш юкЪеодалдар, уж дІакхоачаш да РФ президента теркамга.

Банкаша пенсионерашкара, ЖКХ декхар дІалуш, цу тІара йоал йоаккхаргъяц

Султиганъкъан Йоакъап

Банкаша пенсионерашкара йоал йоаккхаргъяц, ЖКХ декхар дІалуча хана, аьлар Росссе президента В. В. Путина, ше

ийиллача эфире мехкахошца къамаьл деш.

«Нийса дац банкаша ЖКХ декхар тІара йоал йоаккхар хилар, каста пенсионерашка-

ра из йоаккхар хургъяц, иштта лаьрхІа да», - аьлар российский паччахъалкхен кулгалхочо.

Цо иштта лоархІ, пенсешта тІатоха лаьрхІа 7,5%; ахча дайдаларал лохагІа хургъяц, аьнна.

Цул совгІа, Путина белгалдир, тІакхеташ дола маьхаш сиха а доацаш (меллашха) хила деза, наха хьатІабоагІа пайда лаьрхІа а хургболаш.

Мехкадас дийцар, ГІалгІайчени Белоруссени юкЪерча бувзамий лоархІамах

Курскенаькъан ИбрахІим

Шоайла бувзам лелабеш хиларах, Белоруссеи ГІалгІайченои экономика дика дегІаюоалаергъя. Из хьалхарча аргІагІа юртбоахам, промышленность, туризм, лакхара технологи я, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГІалгІайчен Кулгалхочун,

Паччахъалкхен зарбан болх лелабераша.

«Белорусси - из тешшаме мохк ба, чІоагІа кулгалхо а волаш. Из Росссе тешшаме новкъост ва, дукхача шерашка бувзам лелабеш хьавоагІа. Вай воайла дІа-юха эца а Юмаде а хІама да, цу даькъ тІа дукха хургдолчо хьабаргбола пайда

гу сона.

Вай хьалхара гІа баккхаб - цьхана балха тоаба вІашагІеллай, коммерчески даькъ тІа каьхаташта кулг яздаьд, кхы а цьхьаца йола проекташ я цьхана дІаяхьа лерхІаш», - аьлар мехка Кулгалхочо. Иштта цо белгалдир, кастлуш цьхана дІахьош йолча проекташ, ГІалгІай Республикан

100 шу дизара чудоагІаш; Белоруссен, ГІалгІайчен культурай денош цьхана дездергхилар.

Цул совгІа, дикача фун хьайбаш леладар, хьайбай препараташ арахеьцар кхы а дукхача хІаман даькъ тІа балха говзал дІа-юха эцар дІадахьа лерхІ. Белоруссе спортсменаш ГІалгІай ловзарашка даькъ лоацаш хургба.

Путина могадир, юртарча лорашта ахчанца новкъостал дар

Султиганъкъан Йоакъап

Путина хьалхадаьккхар, юртарча лорашта «Земски лор» яхача программах луш дола ахча лакхдар. Из аьлар мехка Президента, йийллача эфире мехкахошца къамаьл деш, ше цьхан хаттара жоп луча хана.

«Росссе Президента хьалхадаьккхар «Земски лор» яхача программах луш дола ахча 2 миллионнага кхаччалца - лорашта, иштта фельдшерашта - миллион хила деза, аьнна», - йоах хоамо.

ГІулакх довзараша яхачох, российский кулгалхочунгара хьадоагІа лоархІаме гІулакх да из, дІахойодача хана цо таро хулийтаргъя юртарча моттигашка лорий дарбаш дара болх тоабе.

Из ахча луш хиларах, къонача лораша шоай цьхьадола вахара хьашташ кхоачашдергда, болх дикагІа дІа а хьоргба.

ГІалгІай мехкара, Запорожски областа лаьрхІа, 2 эзар совгІа книжка дохъийтаргда

Султиганъкъан Йоакъап

ГІалгІай мехкара Запорожски областа Токмакски кхаленна АргІанара гуманитарни мухь - 2 эзар совгІа книжка дохъийтаргда, аьлар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Кийчдеш да дІадахъийта Запорожски областа Токмакски кхален йоккхагІча классашка деша дагІа берашта лаьрхІа дешара книжкаш. Дерригаш а, аргІанара мухь хьоча хана, дІадахъийта кийчдаьраш да 2 255 книжка, уж да тайп-тайпарча ишколаш-ка Юмадеча Илмаех: физика-

гара дІадоладенна литературага, обществознанега, астрономега, кхычарга кхаччалца», - аьлар ший телеграм-оагІон тІа ГІалгІай кулгалхочо Келаматанъкъан Махъмуд-Іаьлас.

Цо яхачох, кастлуш ГІалгІайчено гІо деча доазон тІа эшаш дола книжкаш кхоачаргда, цар таро хулийтаргъя шоашта ховр совдаккха, кхетам балара боарам лакхбе. ЙоккхагІча классашка деша дагІа берашта, уж чІоагІа эшаш да, хІана аьлча уж экзаменаш дІаяла кийлуш да. «Из вай декхар да - вай гІо деш долча даькъ тІара берий хьашт кхоачашдар. Вай царна хьалхашка бехктокхаме да», - аьлар Махъмуд-Іаьлас.

ГалгIайчен Кулгалхочо дакъа лаьцар, «ЦаI йола Росси» яхача парте аргIанарча съезде

Курскенаькъан ИбрахIим

ГалгIайчен Кулгалхочо Келаматанькъан Махьмуд-Иаьлас дакъа лаьцар «ЦаI йола Росси» яхача парте съезде, из хилар шин дийнахьа, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мехка кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

Цъан шера парте баьча балха мах бир. Цул совгIа, дувца оттадаьча дешашта юкье дар, хьатIадоагIача шера тушола бетта президентта хоржамаш хилар. «ХIанззе а ала йиш йолаш да, керттера кандидат мала хургва - из ва Путин Владимир. Сона цунна уллув оттаве ерма вий аьнна саг гуш вац, хIанзарча Президенттаца яхьевала йиш йолаш», - аьлар Келаматанькъан Махьмуд-Иаьлас.

Иштта мехка кулгалхочо белгалдир, мехка доал дара балха цун йоккха говзал хилар, кхьиметтел кхьича паччахьалкхенаша белгалду, из низ бола политик хилар. Къаьстта из ва вайна тахан эшар!

ГалгIайченгара депутат БIарахой Бекхан, «ЦаI йола Росси» яхача парте генеральни совете хержав

Курскенаькъан ИбрахIим

ГалгIайчера депутат БIарахой Бекхан «ЦаI йола Росси» яхача парте генсовета юкьевигов, яхаш, дийцар РФ Паччахьалкхен Думан депутата зарбан болх лелабераша.

«ЦаI йола Росси» яхача парте XXI съезд хилар Москве ВДНХ, цига парте генеральни совета чубоагIаш хургбараш белгалбахар. Цунна юкьевоагIаш ва вай мехкахо, Паччахьалкхен Думан депутат БIарахой Iаддал-Хьамида Бекхан», - йоах хоамо.

ГалгIайчен Кулгалхо «ЦаI йола Росси» яхача парте Лакхерча Совете хержав

Курскенаькъан ИбрахIим

Келаматанькъан Махьмуд-Иаьла «ЦаI йола Росси» яхача парте Лакхерча Совете чубоагIаш ва. ГалгIайчен Кулгалхо единороссий XXI съезде ший мехка викалашта керте латтар, из дIахьош яр Москверча ВДНХ «Росси» яхача гойтама майдан тIа, яхаш, дувц «Сердало» газетага ГалгIайчен Кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

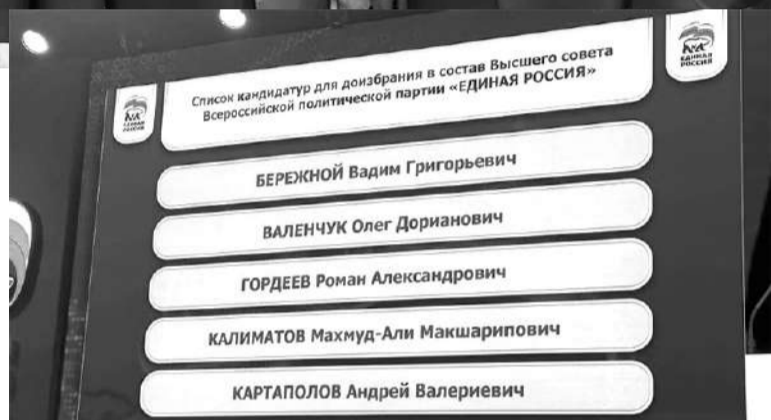
«Тхо гулденнад укхаза 2024 шера парте дабахьа беа болх бувца, из белгалбоал президента хоржамаш хиларца. Укх съезде Россе Президента Путин Владимира кандидатура хьаллацара дош дувцаргда», - аьлар ГалгIайчен Кулгалхочо.

Мехка кулгалхочо яхачох, цу кхетаче политически керттера хаттараш техкар; лоархIаьме, тIема говзала, кадрави хаттараш кхоачашдир; иштта чIоагIийр керда федеральни програмш,

проекташ. Тха керттера декхар да - хоржамашка дакъа лоацаш волча Путин Владимира тIехьа хилар.

Вай юхадала йиш яц, Росси чIоагIьеш дIахьош болча наькъ тIара. Вай дерригаш а Путина тIехьа да! Вай Россеца да!» - аьлар Келаматанькъан Махьмуд-Иаьлас.

Вай республике, Запорожье дахача берий дехараш кхоачашдергда Мехкадас

Султиганькъан Йоакъап

«Дехараш кхоачашду корсам» яхача ерригача Россе дIахьоча боламе дакъа лаьцар вай Мехкадас Келаматанькъан Махьмуд-Иаьлас. Вай мехкарча кхьаь бера, Запорожье дахача кхьаь бера дехараш кхоачашдергда Мехкадас. Из хоам тха «Сердало» газетага бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Запорожье дахача кхьаь бера дезачунга хьожаргва Мехкада. Токмакски кхалерча Грушевка

яхача юрта яхаш йолча Дьячкова Илонайна чIоагIа дукха еза теникаш, иштта сурташ дехкаш а хоза хет цунна. Молочанск яхача шахьарерча Попова Анастасияйна графически планшет эш чIоагIа, хIаьта, Кутузовка яхача юрта вахача Гарькавий Никитайна ше дIайодаш йола машин эша дукха х а я.

Вай мехкарча кхьаь бера дехараш теркалдергда иштта: Пхьошанаькъан Марема планшет еза; Гелисханаькъан Мухьмад Iай тIадувхаду барзкъаш, маьчеш эшаш ва; Чомаканаь

къан Мухьмада чIоагIа сатувс принтерга», - йоах тхогарча хоамо. Шоаш хьеге совгIаташ дIакхоачаргда берашка. «ХIара бера, миччахьа из дахаш дале а, бокхийбарий терко, цар безам эш. Бераша сатувсараш тайп-тайпара да. Цъаннена ловзараш эш, хIаьта цъаволчоа Iа дIайха даккха тIабувха гIирс беа. Къаьстта лакха терко ергья оаха иштта дехараш долча берашта. Теникаши машинаши еха езаш долча берий дагалаттараш чоалхане хIамаш долаш нийслу», - белгалдир вай

Мехкадас.

Республикан кулгалхочо теркалдир, берий дагалаттарлархIар, цар хьашташ кхоачашдар чIоагIа лоархIаьме долга. Цу боламе гIолла дуккхача берий дог хьаста, уж гIаддига аьгтув ба паччахьалкхен моттигашка къахьегарий. Из болам дIахьоча юкья, Россерча 40 эзар бера дакъа лаьцад цу юкье, 106 эзар берий дехар кхоачашде аьгтув баьннаб. СовгIатех дIаиха ахча 7000 000 тIехдаьннад. 2024-ча шера саккура бутт йистебаллалца, дIахьоргба болам.

Ахархоша дIабихьача балхах, дийцар республике

Султиганькъан Йоакъап

Іан хьалхарча беттагара гуйран шоллагIча беттага кхаччалца йола ха хьаййцача, дикка толам баккха аьттув баьннаб вай мехкарча ахархой. Из хоам «Сердало» газетага бир Мехкадаь зарбан болхлоша.

«Вай республико дикка толам баккхаб цу мугIаре. Хьахиннар дIалаьрIача, 2023-ча шера валови регионални кхоачам 1,6%-га кхоач, ВРП физически дозала индекс 101,6%-га кхоач», - язду вай Мехкадас ший телеграм-оагIон тIа. Республика кулгалхочо белгалдир, РФ президентаца Путин Владимирца юхьдурхала къамаьл деча, мехкара ВВП лакхьялар хьоахадаьлга. Хьинаре къахьегарца баьнна аьттув ба из. Вай мехка духьала санкцеш оттаяь хиннаяле а, халача хьалера арадовла, гIулакх тоаде аьттув баьлар вай. Юртбоахаме, промышленности дикка къахьегаш, толам баккхаб вай республико.

«Промышленни оагIонца хьадаьчун индекс 114,3%-га кхоачаш хиларо Кьилбаседа Кавказе хьалхарчарна юкье хила, Росссе 7-ча моттиге отта аьттув баккхаб вай», - белгалду вай Мехкадас. Цхьана дIахьош бола болх лакхача боараме дIабода. ХIама хьадерашта шоашта могаш дола гIодеш, цар оагIув хьаллоацаш ба Мехка хьалхалаттараш. 29,7% айденнад промышленноста хьал Іан беттагара гуйран беттага кхаччалца йолча хана, юртбоахаме хьахинначун индекс 1,2% айеннай, хьайбашцара беркат дикка даржаш латт. 2024-ча шера керттерча оагIон тIехьа дикка къахьеге болалургба вай мохк, хIаьта цун навкъаш белгалде дезар РФ президент ва.

Юкьарча палатас, НКОша тIема декхарех дийцар

Султиганькъан Йоакъап

Къамий культурай автономей кулгалхошца, кхетаче дIайихьар республикерча Юкьарча палатас. Цига дувцаш хинна керттера дош

тIема декхарашца дувзаденна дар. Из хоам «Сердало» газетага бу миннацо.

«Цу лоархIамеча къамаьл дакъа лоацаш хилар министра

заместитель Пхьаранаькъан Асхьаб, бувзамахи къаман политикахи болча оагIонна кулгалду Бекбузаранаькъан Зарема. ВIашагIкхетаре дийцар, РФ гражданство еннача кхыча мехкарча наха эскарера дек-

хараш кхоачашде дезаш хиларах», - йоах тхогарча хоам.

РФ гражданство хьаййца бола нах, ши кIира ха ялалехь, тIема учете дIаовтта безаш ба. Из гIулакх, терко ца еш, дита йиш йоацарех да.

Гаьнарча Арште дахача берашта, ГIалгIайчен Кулгалхочо совгIат дир

Коазой Мадина

Тов бетта ший балха гIулакха Шолжа кхале вачача хана, ГIалгIайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас Арште дахача берашца къамаьл дир, цунна хайра, массахана эггара чIоагIагIа кIаьнкашта

дезаш хинна бургацах ловзар дIадахьа таро йоацаш уж хилар.

Цига, кхы гаьна ца доаккхаш, цо тIадиллар; кхыметтел кулгахйоахкоргаш тIехьа чуйоагIаш, царна мел эшар Іалашде, аьнна; бургацах ловза цар таро хур-

гIюлаш. ХIанз ухк деношка ховш хилар, ГIалгIайче дегIайоалаяра ганзо хьодаьча ахчак, Арштерча берашта бургацаш, тIабувхабу гIирс, бургац чу ца йоаккхийташ, наIарашка латтарашта кулгахйоахкоргаш яхьар, яхаш, дийцар ГIалгIай республикан кулгалхочун зарбан

болх лелабераша.

«Сона хет, берашта лаьрIа деш дар хьалхарча аргIагIа де деза, аьнна. Из доацаш а, уж бахаш ба гаьнарча юрта, вай из сихагIа дегIайоалае, цар мукъа ха дикагIа дIахьоча гIо де деза, спортаца эшарий Іалашо е эза», - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

ГалгІайчера Запорожье кердача шерца дувзадenna совгІаташ дихьар

Султиганакъсан Йоакъап

ГалгІайчера Запорожье, вай мехко терко лоаттаеча Токмакски кхале хожа кердача шерца дувзадenna совгІаташ дахьитар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгІай Республикан Кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Берашта ловзоргаш, мерзача хІамай совгІаташ, иштта корсам кийчъяра эшараш дохьийт, корсам латтаргья Молочанск-Шахьарерча керттерча майдан тІа. СовгІаташ дІалургда Молочанска №2 йолча ишколе, иштта Пологовски кхален Лагидновски ишколе, Запорожски юкьерча ишколе.

Мерзача хІамай совгІаташ дохьийтаргда йиь берий беша: ший - Молочански, ший - Кирово, Запорожье яхача юрташка», - аьлар ший телеграм-оагІон тІа ГалгІайчен кулгалхочо Келаматанакъсан Махьмуд-Іаьлас. Цо белгалдир, республикан бахархой цу кхале дахача берашта кердача шерара тамашийна фаьлг, духа дикадараш, дегагІозале хилар ловш болга.

ГалгІайчера «Даьхен лорабой» баха хилар, «Сенеж» оалача урхаллен пхьоалле

Курскенакъсан ИбрахІим

Укх деношка «Сенеж» урхаллен пхьоалле, «Даьхен лорабой» паччахьалкхен ганза моттигашкарча филиалий викалаш гулбир, цу юкье яр ГалгІайче а.

Берригача мехка лоархІаме йола кхетаче дІахьош яр Россе Президента администрацен кулгалхочун хьалхарча заместителя Кириенко Сергейси, «Даьхен лорабой» паччахьалкхен ганза кулгалхочо Цивилева Аннаси дакъа а лоацаш. «Аз хьаллоац Владилена Сергейс ветеранашта, байнарий гаргарча наха сихагІа новкьостал дара, ганзо тІехьара тІа эшачун Іалашо е еза яха дешаш», - аьлар ГалгІайчен Кулгалхочо. Иштта Мехкадас Евге-

не Аннаина баркал аьлар, цо моттигашка боккха болх дІабахьарах, ГалгІай филиала балха мах барах, цун боллошта доагІаш дола совгІаташ даларах. Цу тайпара дІахьоча кхетачено таро лу, кхы тІа цу даькъ тІа пайда эца, кулгалдара балха лостамагІа говзал дІа-юха яла, хьалхашка нийслуш дола декхараш лертгІа кхоачашдара шоайла новкьостал де.

Таро хулийт цу дешо иштта «Даьхен лорабой» моттигерча ганза болх дикагІа вІашагІболла» - СВО хІара ветерана, цига дакъа лоацаш байнарий дезалашта уж бахача моттигашка новкьостал де, цар хьашташ дикагІа довза.

ГалгІайчен бІухой, СВО дІахьош болча тІем тІа, деналгойташ, турпала никь лаьца,

латташ ба. Цига дакъа лоацаш болча бІухоех кхаь сага, Россе Турпал яха цІераш еннай. Хала хет, ший царех вайна юкьера дІакъаьста хилар - Хамхой Адам, Боканакъсан Мустафа.

Хьоашаланакъсан Султана Россе Турпала цІи елар Президента Путин Владимира, оагІой бетта 8-ча дийнахьа. Вай доаккхал ду хІара турпалхочо!» - аьлар ГалгІайчен Кулгалхочо.

Белоруссера баьхкача хьаьшашца, туризма гІулакхах дийцар республике

Султиганакъсан Йоакъап

«Беларусь-ГалгІайче: туризм йоаржаярнакъш» яхача темах, кхетаче дІайихьар Магасе. Цига дийцар, дІахо дІайодача хана туризма хьал тоадара тІехьа дІабахьа безача балхах. Из хоам «Сердало» газетага бир мехка кабмине.

«Онлайн-кхетаче дакъа лоацаш хилар вай мехкарча, Беларуссерча мах бара-промышленни палаташка нах, туризмах йолча комитета болхлой, Магасерча туризмахи, спортахи, культурах йолча моттигера, Минскерча облісполкомера кхьаьгеамхой», - йоах тхогарча хоамо.

Цу гІулакхах болча говзанчаша яхачох, ишттача лостамагІа дІахьоча балхо дикка толам лургба туризма. ГалгІай мехкара хозаленаш йовза безам бола туристаш, хІара шера духагІа хулаш латт.

Наькъашка ша ца хилийта гIерташ, къахъег вайцига

Коазой Мадина

Иан денош хъэзтта лоа дилларга хъежжа, наькъашка ша ца хилийта гIерташ, шоай машинан араяьха гIум тоссаш, наькъаш цIендеш, кхешта ба цу гIулакха бехтокхаме бола болхлой. Из хоам тха газетага бу наькъий гIулакхех йолча министерствос.

«Ша бужаргбоацаш, кIалхъарцар деш бола болх республикерча ерригача моттигашка дIакхуьаш ба. Машинашта дIа-хъа аха аттагIа хургдолаш, ди-бийса ца къовсаш, тIахьожам беш ба уж къахъегамхой», - белгалдир министерстве.

Южни яхача юрта 800 метр никъ Юбуллаш латт

Курскенаькъан ИбрахИм Юбуллаш латт. Урама дIоахал 800 метр да. Белгалдаккха дезаш да, уж балхаш моттигерча ахчаш хилар, яхаш, дувц «Сердало» газетага доал деча даькъ тIарча зарбан болх лелабераша.

МагIалбика кхален Южни оалача юрта, урам тоабеш ба. МахтиевгIар урамагIа гIум, жагIа вIашагIъэбаь, наькъа хьалхара тIоа «Ахча хьакхачарца, тхо дIадолалу хьалхарча аргIагIа тоабе безаш бола никъ тоабе. МахтиевгIар урам фельдшерско-акушерски пункта тIавугаш ба, цудухьа укхаз а из никъ Юбиллар лоархIаме декхар да. 2024 шера иштта Юбилла лерхI цу урамагIа асфальт», - аьлар юрта администратен кулгалхочо Къоастой Муслима.

Иаьлий-Юртаи СурхотIени юкьера никъ тоабержба

Курскенаькъан ИбрахИм

«ПалгIай Республикан машина наькъаш дегIадаьр» яхача мехка программана чудоагIаш, «Иаьлий-Юрт - СурхотIе» оала никъ тоабара болх дIаболабаьб. Таханарча денга кхоачаш, цига болх беш боакараша цхьа километр никъ тIера шаьрбеш болх дIабихьаб, хIанз кIийле чIоагIъеш ба, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ПалгIайчен наькъий министерстве.

Беррига а 4,831 км бIаьх а никъ СурхотIе, Иаьлий-Юрт вIашагIтохаш ба, 4 эзар совгIа нах баха юрташ кхален центраца автотранспорта гIонца ювз цо. Белгалдаккха дезаш да, цига из никъ тоабарал совгIа, наькъа йистош а тоаергья, кхыйола моттигаш а нийсьергья, бокьонах йоагIаца беса.

«Дукхача шерашка из никъ тоабанза хиларах, геттара тишбена бехабар. Оаха массахана ер тоабеш балхаш дIадихьадале а, овлангара тоабе беза ха тIехьяьннаяр. Болх чоалхане ба, бакьда оаха лаьрхIаца хана балхаш йистедоах, тхоашкара дIаехаш йола дикал а йолаш цу юкье», - аьлар ПалгIай Респу-

бликан машиний наькъий министра Хаматхананаькъан Батыра.

2024-ча шера къаман парк хьалъе йолаергья вайцига

БIарахой Муслим

ЧIоагIа хоза къаман парк хьалъе йолаергIолаш я вай мехка, хьатIадоагIаца шера. Цун кеп-проект хоржаш, дакъа лаьцар Наьсарерча 25 эзар сага. «Сердало» газетага из хоам бир шахьара зарба лелаеца болхлоша.

«Таханарча дийнахьа 80 эзар саг ва эггара хозагIа хургIолач тайпара парк хьаеллийтара тIехьа. Наха салоIаш йола эггара керттера моттиг хургья из», - йоах тхогарча хоамо.

Шахьара администраце бахархой тIахьех, из проект хьаллоацаца дакъа лацара.

«Берий академена» тIабодаш, 800 метр бIаьх а никъ хургба

Султиганаькъан Йоакъап

ПалгIай столицан цхьан яхархочо даьча дехарах,

«Берий академи» яхача берий беша тIабода 800 метр бIаьх а никъ ер шу чакхдалале тоабаь барг-

ба жагIа билла, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ПалгIайчен Кулгалхочун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

Дукха ха йоацаш хиннача йийллача эфире ПалгIайчен Кулгалхочо из дехар сиха кхоачашдар тIадилар Магаса кулгалхочунна. Цул совгIа, кастлуш наха лелаш аттагIа хилийта дагахьа, ши метр шера гIашлой никъ а булларгба цига. «Вай массахана хьалъеш латт берий бешамаш, ишколаш; доал деча даькъ тIарча кулгалхой керттера декхар да

массайолча вахаре эшача гIишлошта тIабодаш бола никъ лерттIа хилийтар», - аьлар ПалгIайчен Кулгалхочо.

Федеральни бюджетера ахча хьожадеш йола «Кхерамзлен дика машина наькъаш» яха къаман проект хилар бахьан долаш, вай таро я шергара шу массаза доал мехка наькъаш тоаде. Цо ший аргIагIа аьттув хулийт доал деча даькъ тIарча ахчаш кхьдола лоархIаме гIулакхаш де, урамаш, гIашлой наькъаш, къаьстта берий бешамашта, ишколаш-та тIадолха наькъаш тоаде.

МагIалбике 80 моттиг йола керда берий беш хьалъе лаьрхIад

ГIазданаькъан Ахьмад

МагIалбик-Шахьаре М. Ю. Лермонтова урамагIа берий беш хьалъеш латт, 80 бер тIаэца таро хургйолаш. Пехьа тIайоагIача хана, вахара хьалаш тоадара лаьрхIа из хьалъеш я, «ДегIадар» яхача федеральни проекта чуйоагIаш. Из, карара шу йистедалалехь, хьалъеяь яргья.

«ХIанз доазув тоадеш, фо чухкхийтара лаьрхIа бола гIирс дIаоттабеш, тховнаш тоадеш, сердал чююл-лаш дола балхаш да дIахьош. Иштта чура инженерни балхаш доахаш да тхо», - аьлар «Сердало» газетага «Маяк» ООО оалача цига къахьегара.

Шозза вIаштIара яьча берий беша гIишлон чу хургья, хоза тоаяь хIара берий тоабанна лаьрхIа фусамаш, паргIатта хIама хьалъолла, ловза, наб е моттигаш. Иштта укхаз хургья лорий кабинет, кхоллама болх берашца из дIабахьара йола изостуди.

Къаьстта терко тIайохийт цу проекто кхерам боаца ловзарий моттигаш хилийтара, ара цIенача фега садажа берий таро хургйолаш. Берий беша доазон тIа физкультуранна лаьрхIа берий хIара тоабан майдаш хургья.

Дохк оттаро чоалхане дерзадаьд наькъашкара хьал

Султиганаькъан Йоакъап

Гуйран, сайран дохк латтарах, ма хетта гуш хилац наькъашкара хIама. Из хоам «Сердало» газетага бир ГИБДД болхлоша.

«Дохк отташ йола ха латтача хана, геттара чIоагIа фийла хила беа машинашца лелараш, гIаш болхараш. Ма хетта хIама гуш доацача хана машинаш сиха леккар чIоагIа зуламе да», - йоах МВД болхлоша.

ГИБДД вицалаша кхайкарал ду бахархошка; боккъал а шортагIа хила дохк латтача хана, яхаш! Хьалхадоах, иштта хаоттам болча хана де дезараш.

Керда 12 ишкол хьалъеш латт вай республике

ГIазданаькъан Ахьмад

«Дешар» яхача къаман проекта гIолла, кхы а керда 12 ишкол хьалъеш латт вай мехка. Берашта 6778 моттигуш хургья ишколаш, хьалъеяь яьлча. Ишколай хьал аттачакъа даларал совгIа, бахархош-

та 900 балха моттиг лургья цу беркатеча гIулакхо.

Керда ишколаш хиларга хьежжа, дешара хьал а тоалуш доагIа.

«Цхьан сменах деша йиш йолаш хургда вай бераш, хIаьта из боккха толам ба вай мехка.

Укх шерара дешара шу дола-луча хана, оаха хьайийллар 16 ишкол. Вай йоккха йоацача республиканна доккха совгIат да из. ГIадвугаш да, «Дешар» яхача къаман проектага гIолла керда ишколаш хьалъярал совгIа, тишъеннача ишколай куц тоаде аьттув хилар», - дий-

цар тха «Сердало» газетага министра Боканаькъан Аьсета.

Керда ишколаш хьалъеш латт Сурхо тIа, Пхьилекьонгий-Юрта, Инаркъе, Йоккхача Ачалкхе, Южне, Берда-Юрта, Эбарга-Юрта, ГIажарий-Юрта, Наьсаре, Шолжа-Шахьаре.

ГIалгIайчен МЧСо, «Назрань межрегионгаз газпромо» шоайла бувзам лелабе барт бир

Коазой Мадина

Россе МЧС керттерча урхаллене, каьхата кулг яз деш йола моттиг хилар. ГIалгIайче гIолла йолча МЧС ГУ, «Назрань межрегионгаз газпрома» ООО шоайла бувзам лелабе барт бир, яхаш, дийцар чоалхане хьал эттача наха

оарцагIа ухарий зарбан болх лелабераша.

Шин гIулакха тIарча наха кулгалхоша (ГIалгIай Республике гIолла йолча Россе МЧС ГУ кулгалхочо Борисов Вячеслава, «Назрань межрегионгаз газпрома» ООО кулгалхоч Лаьнанаькъан Элберда, шоайла хоамий

бувзам лелабара барт баьча каьхата кулг язدير.

«Из барт баь хиларах тарра, тха гIулакха тIарча наха ханна хьа хоам бергба чоалхане хьал эттача; ший аргIагIа цо таро хулийтаргья сиха оарц даккха», - аьлар Борисов Вячеслава. Лаьнанаькъан Элберда белгалдир, из доацаш а, шин боахама юкъ-

ера гIулакхаш дикача хьале дар, аьнна.

«ХIанз тха балха юкъе кхоачамбоацараш нийслургдац. Со тешаш ва, баьча барто тха балха меттел, вай бахархошта а пайда бахьаргба», - аьлар «Назрань межрегионгаз газпрома» ООО кулгалхочо.

Юртбоахам дика дегІабоагІаш латт

Коазой Мадина

ГалгІайчен юртбоахам дика дегІабоагІаш латт. Из иштта хилар бахъан да, ахархоша дика къахъегаш хилар а, иштта паччахъалкхен оагІорахъара новкѳостал лоаттадеш хилар а. Из белгалдир ГалгІай Республикан юртбоахама, кхачан министра Гаьгенакъан Мухъмада.

Вайцигарча АПКна паччахъалкхено новкѳостал ду шин оагІорахъара: «ЗІамига, юкъера бизнес дегІайоалаярца», «Халкъашта юкъера кооперация, экспортаца».

Хъалхара халкъа проект кхоачашъеш, «Фермераш хъаллацара бола болх вІашагІболлар, юртара коопераци дегІайоалаяр» яха ший проект дІахъош я. Уж дІахъош, министра яхачох, республикан 95 сага 50 млн 720 эзар сом луш, паччахъалкхено новкѳостал даьд юртбоахам дегІабоолабеш даькъе. Цул совгІа, субсидеш а дІакхъачад нахага, юртбоахам дегІабоолабеш хинна зе меттаоттадара лархІа 42 млн 711 эзар сом.

«ГалгІайчен юртбоахам дика дегІабоагІаш латт ахархоша лерттІа къахъегаш хиларах, иштта паччахъалкхено царна новкѳостал деш хиларах. Сога хъаттача, субсидеш луш хиларо наха чІоагІа новкѳостал ду, балха говзал йолча фермерашта, хІанз мара шоай доолахъара гІулакх дІадоладеш боацарашта цунах дика пайда боал. Цунга хъежжа, республикан а берригача мехка а кхачанца Іалашо е таро хул», - аьлар Гаьгенакъан Мухъмада.

Белгалдаккха деза, юртбоахам дегІабоолабара юкъе ший дакъа денад доолахъара боахамаш леладераша, уж шергара шу массаза доал совбоолаш боагІа.

50 эзар гаргга саг лорашка чакхваьлар, дІа-юха лела ФАПаш хиларах

Курскенакъан ИбрахІим

ГалгІай мехка 2023 шера 47 611 саг, цу юкъе боккхий нахи бераши долаш, лорашка чакхваьлар, шоай могошал тоаяр духъа, дІа-юха лелаш йола лорий комплексаш хилар бахъан долаш. Уж ийцаяр «УнахцІено» яхача Росссе Президента хъаллаьцача къаман проектага гІолла, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгІайчен кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

Ер шу дІадоладелча денз, уж комплексаш яха хиннай

1164-зза нах бахача юрташка, лазар дий хъожаш уж чакхваха ловш, царех 496 сага лораша лазар гучадаьккхар, иштта 2052 саг лорий тІахъожам бергболаш дІаязвир. Махъмуд-Іаьлас белгалдир, хъалхара лорий-санитарни гІо дара болх дегІабоолабара чІоагІа теркам бу; цу юкъе да больницаш, ФАПаш, амбулатореш юрташка хъалъяр.

Цо иштта белгалдир, лорий комплексаша керда таронаш хъаеллаш хилар, ма хулла дукхагІча наьха лорашка чакхбала йиш хургйолаш, къаьстта гаьнарча юрташка баха бок-

кхий нах чакхвахара дика таронаш я уж. Из дика накъадоал, болх беш болча наха.

Керда комплекс цу тайпара болх беш хилар бахъан долаш, моттигера дукха бахархой шоай могошал тоае йиш йолаш а лорашка чакхбала таро йолаш а хилар. ГалгІай Республикан унахцІенон министерствос яхачох, дІа-юха лелаш йола лорий комплексаш тайп-тайпара лорий гІирс чулатташ я, цу юкъе я ИВЛ, кардиографаш, дІа-юха лелаш йола лаборатореш.

Цо таро лу унахощта тайп-тайпарча даькъош тІа бе-бе

лазараш гучадаха: цІийоацар оала во лазар, из лазар хъахъадеш дола бахъанаш, шекар лакха хилар, дега хула лазараш, сага цІий лакхлуш хилар, кхъдараш. Лорий комплексаш хиларах, наьха аьтгув ба цамагар хъакхеталехъ цунна духъале е, диспансеризаци, вакцинаци е, хІетта дІадоладуш дола лазар гучадаккха. Иштта лораша тайп-тайпара кхетаченаш дІахъу, цу юкъе «Онкопатруль», «Дега шоатта ди», «Могашала цІермашен» я, из болх дІахъош хиларах, дукха лазараш гучадаьхад.

ГалгІай мехка унахцІено лораяра болх тоабеш ба

Султиганаькъан Йоакъап

ГалгІай мехка дІахо дІахъош ба, унахцІенон даькъ тІара хъал тоадара болх, цун хъалхарча мугІарашка хувцамаш хулаш доагІа мехка, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгІай Республикан зарбан болх лелабераша.

«Кхо шу хъалха, Росссийски Федераце Президента юкъе-доаладаь унахцІенон балха хъалаш тоадара наькъаш дІадоладаьдар, цох ма барра пайда баьннилга гуш а да», -

аьлар ГалгІайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махъмуд-Іаьлас ший телеграм-канале.

Мехка Кулгалхочо белгалдир, цу юкъа республике лорий урхалленаш хъалъь хилар, цига гІолла наьха шоай могошал тоае таро хилар. Хъалъь ТІой-Юртара дарбанче, Южни оолача юртара ФАП, Сурхо тІара амбулатори.

Цул совгІа, тайп-тайпара гІишлош тоаяь: Мужечара, Мочинаькъан Отарашкара ФАПаш, «МЦРБ» ГБУЗ берий поликлиникан гІишло, «Шахъара берий поликлиникан» ГБУЗ,

«МагІалбика централни кхален дарбанчен» ГБУЗ, боккхийбарий поликлиникан гІишло; 11 автомобиль, 94 лорий гІирс ийцаб.

Махъмуд-Іаьлас яхачох, хъатІадоагІаца шин шера а из болх, юха ца соцаш, дІахохьоргба республикан унахцІенон материално-технически кІийле чІоагІъеш. Геттара а лоархІае да, Росссе Президента лорий балха хъалаш тоадара дош ший хоржамий кампанена юкъе-доаладаь хилар», - аьлар цо.

Магасе хьалъеш латт филармони

Султиганькъан Йоакъап

Вай мехка эггара хьалхара филармони хьалъе йолаяь Магасе. Из хоам «Сердало» газетага бир мехка кабминера.

«Калхара кийле тоаеш, докхий кюагаш доахаш болх беш боакх цига таханарча дийнахьа. «Культура» яхача къаман проектага Голла дяхьаш бола из болх шийна дятгайцар я ООО «Строймонолит», - йоах тхогарча хоамо. Мас-секх цѐнах латташ; йиь, пхий гѐат йолаш; гишло хургья из.

Таханарча хано дѐадеххача тайпара кхоачам баь моттиг хургья цох, тоаяь ялча. 2026-ча шера беррига болх йистебаьнна хила безаш ба. 1,73 млрд пачахьалкхен рузка да цу гулакха хьакъоастадаьр.

Ханнахьа лорашка чакхбала аьттув ба вай мехкахой

Султиганькъан Йоакъап

Бахархой шоай ханнахьа унахѐенон хьал тахка аьттув хургбараш Галашдеш ба цу мугѐарера болхлой. Из хоам «Сердало» газетага бу Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Лакха терко лоттаю тахан юрташка керда дарбанчеш, ФАПш, амбулатореш хьаеллара гулакха», - аьлар вай мехкадас Келаматанькъан Махьмуд-ѐаьлас, цу оагѐонцара лерхѐам бувцача къамаьла юкье.

Йоккха моттиг дѐалоац цу балха ПМКас - дѐа-юха лелача, нах чакхбоахаш йолча тоабо. Юрташка бахачарна геттара доккха го ду цо. Къаьста ха яхача, лела низ боацача наха дика аьттув ба из.

Мехкадас белгалдир, ПМК хиларах дукка нах лорашка чакхбалар. 2024-ча шера, геттара чѐоагѐдергдолаш, да из гулакх.

Къаман пандараш локхарий фестиваль хургья вайцига

Гѐазданаькъан Ахьмад

IV-гѐа республикан фестиваль дѐахьоргья Йовлой Ахьмада Клавдияй цѐрагѐча къаман кхоллама цѐно, бе-бе пандараш локхача артисташа дакъа лоацаш, оаглой бетта 23-ча дийнахьа. Из фестиваль могаьяр я мехка культуран министерство, цѐхезача гѐалгѐай артисткай, композитора кхол-

лам биццабара гѐахьехаш я из. Цо йитай къаман культуре, искусстве йицлургѐоац лар.

«Фестиваль дѐаяхьа кийчо еш да Гѐалгѐайчен кхоллама цѐа. Оаха гѐахьех къаман ашараш езараш, цу юкье дакъа лацара. Фестивала доакъашхой хургба, хинна баьнна иллиалархой санна, къонабараш а. Уж кийча ба шоашта ховш дар совдак-

кха, шоай кхолламца гулбеннараш гѐадбига, цецбаха. Фестивала доакъашхоша гойтаргья или алара говзал, цар иштта шоай новкъосташца декъаргда шоашта ховш дар, къаман ашарий культура дѐгѐаюоалаяра кердадараш довзаргда», - аьлар «Сердало» газетага РДНТ кулгалхочо, Гѐалгѐайчен культуран цѐхезача болхлочо Котанькъан Марема.

Цар болх беча шерашка, из фестиваль керда начѐал лахара дика майда хиннай. Цо таро лу ашараш езарашта къаман пандара оаз, начѐал дола иллиалархой бовзийта. Цудухьа цига дицлургдоацаш хоза хьажар хургда хьабакъача хьаьашта а доакъашхошта а, хѐаьта кертердар - къаман ашарий кхоллам лорабара новкъостал хургда цох.

Кертерча библиотеке, суртех бола говзанч-хьехам дѐабихьар

Гѐазданаькъан Ахьмад

Янданаькъан Жамалдий цѐрагѐча Къаман библиотеке басарашца дехкача а доахача а суртех бола говзанч-хьехам белар, республикан суртанчий Союза доакъашхоцо, искусствай цѐхезача болхлочо Цьхьорой Аюпа.

Кхетаче вѐашагѐелляяр «Моттига хьакъал дар» яхача

проекта чуйоагѐаш, цига дакъа лоацаш хилар дукха кагирхой, цу юкье бар архитектуран, дизайн, реинжиниринга колледжа студенташ. Цьхьорой Аюпа дика вовзаш ва кулгаговзал йола саг санна а иштта басарашца болх бу суртанча, фотохудожник хиларах тарра. Цун хоза сурташ, дахчах яь хѐамаш, тамашийна суртий балхаш дукхача гойтамашка хиннад, цу дакъе лаьрхѐлача ший гой-

таме а», - аьлар «Сердало» газетага Гѐалгѐайчен кертерча библиотеке.

Цьхьорой Аюпа говзанч-хьехам хетабаь бар исбахьален сурта, таханарча вахаре цо дакъа лоацаш хилара, цига хиннарашта хайра цу тайпара сурташ дахкара говзал мишта хила еза, сердалонца, композицеца болх мишта бе беза, цу балха юкьедоагѐа кертердар фуд, иштта цигара хьайица

говзал лелаяра къайле малагѐа я.

«Моттигера хьакъал дар» яха Россѐе библиотекахка кхоачашьеш йола проект лаьрхѐа я, кагирхой кхоллам дикагѐа дѐгѐаюоалабара. Гѐалгѐайчен къаман библиотеке дѐахьаш йола кхетаченаш, искусство йоаржаяра, республикан начѐал долча говзанчий теркам бара лаьрхѐа я.

Яхача заман теш

«Тхьаба-Ерд» яха моттиг тоае гӀо дергда «Сафмара»

Курскенакъан ИбрахИм

Тхьаба-Ерд оалача моттигаца дувзаденача исторе дукха туристаш тӀаозаргба вай мехка. Иштта боккха болх дӀахьош хьалхара тоаеш я из моттиг. Вай культуран, экономикан гӀулакх хьаллоацаш; болх ба дӀабахьа лаьрхӀар. Из хоам «Сердало» газетага бу Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Вай истореца дувзаденна сийленгаш меттаотгадеш, докка дакъа лаьцад Гуцаранакъан Михаила. Ружкъа даларал совгӀа, ший дог Юдиллад цо цу гӀулакха. Вай къаман бӀаьшерашкара истори доврдоацаш, чӀоагӀа болх ба цу сага шийна дӀагӀаийцар. Кхоана кхувргбараша баркал аргдолаш, къаман вахара эшаш хӀама да из!» - белгалдир вай Мехкадас ший къамаьла юкъе. ГӀо деш йолча «Сафмар» яхача ганзо боккха болх дӀабихьаб, лоамашка латта гӀалаш тоаеш. Туристаш вай мехка тӀалаттаргболаш, селханара истори доврдоацаш, эшаш да из. Къаьнарча хана денз, латташ йола Тхьаба-Ерд тоае

лаьрхӀад «Сафмара». Хьадувцацох, паччахь хиннача Тамарай амарах хьалгьаь хиннай из. Бакъда, таханарча денга кхоачаш, цох дола бакъдар довзаш саг вац. Цхьа йоккха къайле я цун истореца тахан ювзаенна.

Укх бетта II-ча дийнахьа дӀаболабаьб археологаша шоай цигара болх. Санкт-Петербурге вахача суртанчас Миллер Всеволода, немций археолога Энгельгардта балхашка хьожаш, тошкаш латт из моттиг архитектора Михайлов Алексей. Археолога Энгельгардта яхачо, цу моттига кӀалгӀола кхы а никъ бода. Бакъда, из тошкаш бола болх дӀабахьа вӀаштӀехьа дац. Ерда гӀишлох дӀахетгача лохерча даькъах лаьца а, хаттараш да цига тахан. Тхьаба-Ерд оалача моттиге уж 4 да. БиълагӀа пен хила беза моттиг охкаш ба археологаш. Из пен ботташ накъадаргдола кхертӀой корадир царна, лаьттан кӀалхара.

Хетаргахьа, хаьрца хинна пен лаьттанца дӀашаьрбаьб, юха хьалботта аьттув боацаш. Чурадараш тошкаш боахк болхлой. Дерригача дунена йовзаш моттиг я из тахан. 1911-ча шера «Ля Франс» яхача журнала тӀа оттадир цун сурт.

1781-ча шера яздыр цох лаьца эггара хьалха. Бакъда, хӀара Илманхочун ший истори да, из хьалгьарах лаьца. Ма дарра цхьаннена а довзац цун истори. Шозза тоаь хиннай из моттиг. 1868-ча шера, 20 шу совгӀа хьалха цхьацца балхаш дӀадихьадар цига.

Хетаргахьа, пхелагӀа бола пен цу хана хоарцабаьб. Дукха ха йоацаш, гонахьара моттиг тоаеш, тхов хувцаш, болх баьб цига. Цхьацца йола моттигаш сурташ дийхка я цу чу. Геттара

бӀарг тӀаотташ да чувоалача, керттерча моттиге дилла сурт. ДӀадайнар, дӀадаьннар юха меттаотгаде хьожаргба болхлой. Мехкадаь, Гуцаранакъан Михаила новкъосталца, хьалхарча куца тӀа йоалаеш, меттаоттаергья из моттиг.

«Тхьаба-Ерд яхар вай исторецара дуккхадараш чулаьца моттиг я. ХӀанзчул тӀехьагӀа тахка дезараш дукха да цига. Хьадувцацох, вай къаман наха тайп-тайпара кхетачеш дӀакхихьай цу чу. Боккхий говзанчаш

оарцагӀбаьха, дӀаболабаьб цигара болх тахан. Селханарча вахара тайп-тайпарча ханашца дувзаденаш гучадувлаш латт цига. Ма дарра дийцача, цхьаькха из тайпара моттиг Росселе тамаш я. Тхьоврча хана баьхача вай даьй доккха, дӀаьхий дола истори да цунца дувзаденна, цудухьа вайна лоархӀаьме да цун селхане тахкар, из меттаоттаер», - аьлар вай Мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Ӏаьлас.

Хоаставе догдоагӀа саг

Хьехархочо хьола уйлаш

Кхузанаькъан Сафия

Сай дега эггара йӀайхагӀа моттиге, аз дӀаьхька йоадаеш цхьа уйлаш я са... Дукха ха я аз уж, цигара безаме моттиг дӀаенна, бер санна хьесташ, боча, хьамсара йолаш йоахаю. Дикка ха-м я цар соца гӀа боаха, вахарера хӀамаш а хувцаденнад, са дег чу уж малхьяьннача хана денз, зӀаьмига хиннараш а боккха хиннаб. Эггара хьамсарагӀа долча деноех лаьцараш дӀаьздеш, цхьа беркате «моттиг» я са.

Каст-каста цига йочуьле, каьхата вахаре ха йоаккхаш йола уж еш аз. Сона-м шаьра йовзаш ма йий уж, цхьа дошт тувла ца долиьташ, хӀаьта а шийна хьамсара долча хӀаманга кховда чам хул-кх массахана. Цхьа мугӀ бешаш, тӀаккха бӀаргаш дӀакъайле, айса цу тӀа яздыр сайна духьалдоладеш ягӀаш, ха йоаккх аз. Хоза хул сона дег чу... Духьальотт цӀенача безамах, сийрдача деноех йиза хинна ханаш. Шун сагем боабӀаь хила мег аз хӀанз, дувца герттар аьнна ца йоалаш, бакъда дикка хьежача шух хӀаране а хургьякх цун бочалах дийца ца валлал йола, геттара лакхьяьха хоастае ловш йола, нахаца екъа безам бола беркате уйлаш. Аз-м дукха йоадаьй уж хуьляе...

Ткъамальгьаьхача, цхьанне цхьа гӀожа дош кхесса, човхам бар кхерар со-м царна! Аз лоргдацар из. Вайх хӀаране вахаре лоархӀаьме моттиг дӀалоацаш, саг ва хьехархо яхар! Цхьа-вола хьехархо бокъонца вола шоллагӀа да, нана хиле дӀаотт, ше сийрдача новкъа боахарашта. Деша дагӀаца хана, цӀагӀа йоаккхачул дукхагӀа ха хьехархошца йоаккхаш хул вай. Алад, шух хӀаране вахаре хиннаьвций цхьаккха а хӀаманца цун мах баь варгвоаца хьехарходега доттагӀа?! Хила йиш-м яц воацаш! Иштта вола хьехархо араьха кхийтача, деррига дуне сийрдадаьлча санна хеталора. БӀаргаш лешош дӀаьйхьар аз-м, дийша а яьнна, цунцара ладика ювца ха. Вешта, ладика ювцар аьлча-м сов нийса ца хила а мег, цу беркатеча кхуврчацара, вахара сийдола оагӀонаш сайна йовзийтача сагаца ладика ювца лаьрхӀа яцар, юха тӀаьоагӀаргӀолаш чӀоагӀо яь мара. Бакъда, хӀаране вахар Дала оттадаьча хӀаман тӀехьа дӀадода. Дикка ха яьлар, тхо ца гуш. Ший баьханаш дар цу гӀулакха.

Цунцарча саготно дог матаракхувлаш лелача аз, цкъа дӀахайна, гуйран ди боадонгахьа лестача, дӀа-хьа хьежача массадолча корашка гуш цхьа дега йовхал лу сердал йоагача сайран, сай дега уйлаш йотӀаьоакхаш каьхат яздыр

цунга: «Са хьамсара хьехархо, ма дукха лийхад аз хьа адрес, ер каьхат хьога язде. Тахан сайна ер корадаь чӀоагӀа дега тоам хинна я со! Хьона хар деза сона, са дего цӀаккха а йицъяьц хьо! Вай наькъаш дӀа-хьа къаьстача хана денз, хьоца вӀашагӀкхета ловш яьхай со. Гуйран хьалхарча бетта хьалхарча дийнахьа, эггара хозагӀа долча зизай цӀов бебелла, хьо йолча чуьла ловра сона. Хьона чӀоагӀа дукха дезар хьармакхаш...

Ма чӀоагӀа доал дора ла царна бера санна, дагадоагӀа сона! Каст-каста духьалкхувл аз сайна хьа урокаш... Зизай йизза латгача кабинет хьачуьле, безаме йистхулаш, масанена бӀарахьожар хьо. Къаьстга хоза хулар лан хана... Ара лай чоалпингаш легаш, шелал латгача хана, хьа кабинет йӀайха, чухьа дог ца доагӀаш, цӀагӀа санна безаме хулар. Хьоцара хьалхара урок йицлац сона. Юхатесса доккха боалий беса шовлакх долаш, йӀаьха сӀагала беса коч ювхаш, елакъежаш хьачуьлар хьо классе. Машара урок я таханаръяр, аьлар ла; сага хой машарах дувцаш йола байт, аьнна. Цхьаннахьа айса йийша, машара хетаяь байт ювца безам болаш, кулг айдыр аз. Цу дийнахьа чӀоагӀо йир аз, эггара хьалхарча парта тӀа мара хьа урокаш тӀа ю ца хувша. Цу дийнахьа

кхетадыр са бера сакхетамо, хьо цхьа моллагӀа хьехархо йоацилга. Ма чӀоагӀа хоза хетар сона, сай наьнага хьо ювцаш! Тахан аз кхетаду мел низ йобиллар ла, тхона нийса никъ харжа гӀо деш, хозагӀчунга кхоачаде гертташ. Ала лов, цхьа моллагӀа сага аьттув боалаш хӀама дац из. Хьалхара хьехархо дуккхача шерашка ваха вус бера дег чу, са вахаре эггара лоархӀаьмегӀа болча нахах йолаш, яха йисай хьо са уйлашка.

ДагадоагӀа сона, лининг яха зиза хоза хетар хьона. ГуржегӀа водача даьга дехар даь, цигара цу хозача зизай га яйтар аз хьона. Вай цхьана дӀаегӀар из, хьа кабинета корашта юхе. ШоллагӀа шера йизза техача зизаша гӀаддигар хьа дог, коракх араьхежаш, хьестар ла уж, кабинет хьалйизар цар хозача хьажах. Ла дӀакхухьаш хинна классера сахьаташ-м, цхьанне а дицде йиш йолаш дацар. ХӀаране дог даста гертташ, хӀаране уйлаш йовзаш, чакхӀоалар хьо. Ший дезалах чӀоагӀа дог лазача нанас санна, хьехар дора ла тхона, эздийдараш хьалхадохаш. БӀарахьежача ховра хьона-м, тха дегаша фу йоах...

Цудухьа ях аз, хьо цхьа тамашийна беркате, йиц ца яллал хьехархо яр! Цамогаш хинна, балха ца йоагӀаш, йисар хьо цхьан дийнахьа. Сайран

хьо йолча даьхкар тхо. Тхо доагӀаргдолгах сакхувш хинна хьо, дегӀаца йовхал йолаш хье могош йоацашехь, тхона кексаш еш лаьттаяр. Эллинхой мехкара денача боккӀал башха долча кофеца ла яь боамби санна кӀаьда йола кексаш юаш, даьгӀар вай хьа, «къарс-къарс» лелхаш, дахча доагача товгӀанна хьалхашка, безаме къамаьлаш дувцаш. Лажийи костагӀаи хьаьж латтар хьа цӀагӀа, сомий чам бетталу йӀайха кексаш хьатӀакхухьар ла тхона. Тхо бӀаргадаьча, лазар мича дахар ца ховш дӀадаьлар, яхаш, елар хьо...

Мишта дицде йиш я уж тайпара денош?! Ма иразе хургьяр со, сона безача нахах цхьанне мукъагӀа хьо санна йола хьехархо хилча! Бера хана цхьаннахьара дийша дагадоагӀа ер дешаш: «Хьехархо, ма дукха беза, ма дукха низ беза наьха дегашта хье дагаахийта, хьаьх тешийта, хье везийта!» Хьона доагӀаш да-кх уж дешаш, са хьамсара хьехархо! Ма дукха йовхал, безам, терко йийкьар ла тхоца, кӀаьдьялар ца хоадолийташ! Хьо санна бараш бицбергбац, хьо мо барашта хетаергья байташ, позмаш! Сох бехк ма баккхалахь, укх дӀаьхача каьхатаца аз хье кӀаьдьяьле. Са дег чу-м кхы а дукха дисад! Из цӀаькха яздыча каьхата тӀа хургда».

12 КЪОНАХИЙ

Доккха беркат хьадаьнна саг

Беканаькъан ДордагIа Тембота 150 шу дизарга

Гарчакханаькъан Сали

Вай къаман меттаилитератураннеи эггара доккхагIдола беркат хьадаьнна саг малаь аьнна хьабтача, аз майра, цхьаккха шеко йоацаш, жоп лургдар, Беканаькъан ДордагIа Тембот ва, аьнна. Нагахьа санна цун вахар дикка зийча, сона хеташ, цо миссел гIалгIай къаманна тIехьале йита цхьа саг вац. Хьожаргда вай малагIа дикаш карагIдаьнна хиннад, ший къаман дикагIболча наха цIаккха виц ца луш, сий долаш цар дегашка вахаргволча сага.

Эггара хьалха са ала безам ба, из вай каьхата мотт хьакхеллача, драматурге юьхиг дIайолаьйча Малсаганаькъан Зоврбика тешаме новкъост хиннав, аьнна. 1923-ча шера (укх шера 100 шу дизад из моттиг вай къаман вахаре нийсьенна) «Сердало» газет хьа а даь арадоаккхаш, цун керттерча редактора Кураза Зоврбика оагIув хьаллаьцар а цун дикагIвола гIонча хиннар а Тембот ва. Газет хьакхеллар Зоврбик хиннавале а, бакьда редакце хьачу мел доагIача наьна меттала йоазонга хьожаш хиннар, кхьиметтел Кураза Зоврбика йоазонг гIалгIай меттала доахаш хиннар, уж тоадеш хиннар цун гIонча ва. Цу хьакьехьа дувцаш хезад сона газета 4-ча номергара денз, ший йоазонгта кепа а етгаш, уж шаккха саг дика воьзаш, царца гIулакх доагIаш хиннача Озанаькъан Салмана. Вешта аьлча, латински алапий кIийлен тIа вай алфавит оттадаь, хьалхара йоазув арадаьлча, из деша ховш дукха нах хиннабац. Наха юкье дешар дIадоаржадеш, газетага гIолла вахаре хула хувцаш, культуран а литературан а дегIаахар наха юкье дIадовзийта гIерташ, къахьийгарех ва вай мехкахо. Цун дакъа доаллаш хиннад гIалгIай хьалхара ишколаш хьаелларах, дешанза хилар дIадоаккхаш йола фусамаш-деша моттигаш хьаелларах, эггара хьалхара гIалгIай техникум (хьехархой) хьаелларах, проза дегIакхувларах, вай къаман поэзен кIийле кийчьярах а из духьашха хьакхолларах а. Из деррига Тембота карагIдийннача дикача гIулакхех итгIагIдола дакъа а дац.

Дувц вай, малагIа лоархIаме моттиг дIалоацаш хиннай цо гезета редакце. Цу хьакьехьа цо язъь хиннай къаманна цIаккха йицлургIоаца, йовргIоаца «Сердало» яха байт. Мел дукха дувцарах, цун мугIарашта шоашта санна, цу сага даь дика хьагойта могоардац вайна. Цудухьа дагалоацаргда вай цун юкьера цхьадола дешаш. Ше къаман хьал-

харча газетах дувцаш, Зоврбика а шийна а хьалхашка лаьтта декхараш лоацача шин мугIарца белгалдаьхад цо:

«...Зоврбика тIехк я хьо,

Тембота дулх да хьо...»

Из фу яхилга да кхетаде хала дац, аьнна, хет сона. Цу газета гIов кхеллар Зоврбик ва, бакьда цу тIа дулх – йоазонгта йотIагIдийхкар Тембот ва. Цу тайпара чулоацаш, керттера уйла йолаш дешаш да уж. Таханара газет латински йоазонгта ара цо дувле а (из алфавит 15 шера мара леладаьдац гIалгIаша), бакьда лакхе хьоахаваьча шин сага хьийгача кьин лоархIам хIанз а бовнза ба. Цар хьакхеллача тайпара цIи лелаеш, бIаьра даьннад «Сердало». Денгара ди мел доал тоалуш, наха ше дезадалийта гIерташ, хьадоагIа из. Аз-м кьонлуш, хозлуш да а аргдар цох, таханара цун куц-кеп теркалдича. 1938-ча шера вай йоазув эрсий метта кIийлен тIа доаккхаш, ДордагIа Тембот дийна хиннав, кхьа а цхьа шу даьлча мара къаьставац из шийна дукха дезаш хиннача къаманцара. Цудухьа ала йиш я; мотт кердача йоазонга балар а цо дакъа ца лоацаш хиннадац, аьнна. Цхьац-цаболча наха кердача алфавитах фухха дувце а, цох боккха пайда а баьннаб дерригача вай къаманна; хIана аьлча эрсийи гIалгIайи ши мотт цхьана Юмабеш хилча, дешар аттагIа, сихагIа карадерзалу, царга гIолла моллагIа Илмаш кIоаргагIа довз.

Кхьа малагIа йоккха моттиг дIалаьдай цу сага ший мехка вахаре? Вайна массанена ховш ма хиллара, 1924 шера Буро тIа хьайийлла хиннай гIалгIай хьехархой техникум. Эггара хьалхара балха говзал Юмаю юкьера дешар деша моттиг хиннай из вай къаман. Кхьгча дешашца аьлча, ишкол яьккхача дIахо деша баха кхьа из мара моттиг хиннаьц вай кагийча наьхеи мехкарийи. Цудухьа вай хьакьал долаш мел бола кагирхой цига дIауьтгаш хиннаб. ХIаьта царна гIалгIай моттиг литературеи хьеха вахар ДордагIа Тембот. ДIауйла йича тамаш йилла хIама да из, таман дикагIа мел бола йоазонхой цо мотт хьехаш, литератураца хьакхаштабоахаш хьалкхийна хиннаб. Цу хьехархой училище дешаш хиннав Озанаькъан Салман, МутаIаланаькъан Хьажбикар, Базорканаькъан Идрис, Заьзганаькъан Бахьаудин, Осменаькъан Хьамзат. Уж Темботах хьадаьнна беркат хиннадале, царех шоаех хьадаьнна беркат таханарча вай деношка хьакхьача ца Iеш, гIалгIай дунен чу мел болча хана дахаш, наха пайда эцаш хургда. Цар хьакхелла йоазонгта цIаккха лергдац, вай наьна мотт дийна мел

болча хана. Даим яхаргья Озанаькъан Салмана язъь «Урдуви Тамареи» яха поэма, МутаIаланаькъан Хьажбикара язъь «Дахчан кад» яха байт, Базорканаькъан Идриса язъь «Боадонгара» яха роман, Заьзганаькъан Бахьаудина «Турпала вахарцара ийс ди» яха повесть, Осменаькъан Хьамзата «Лийг», «Даьймохк дагаухар сона» яха стихотворенеш, ерригаш йийца варгвац. Царех хIаранех, кIеззига даьлла а, Тембота дакъа доалл, аьнна, хет сона, хIана аьлча, ялата ги дIадувш санна, меттацара а литературацара а безам цар дегашка сомабаьккхар хьехархо хиннав. Из дика гу вайна Озанаькъан Салмана язъьча «Беканаькъан Темботага» яхача стихотворенега гIолла:

«Зоврбика сийг сегача,
Цунах йоккха сердал яьр.
ХIара гIалгIачун дега чу
Из сердал чукхачийтар
Вар из Тембот – хьехархо,
ГIалгIай хьамсара дезалхо.
Зоврбика тIехк кхеллача,
Цу тIехка тIа дулх диллар,
Сердалонга никъ биллача,
Из никъ наха белгалбаьр
Вар из Тембот – хьехархо,
Халкъа веза дезалхо.
Зоврбика лард еллача,
Цу ларда тIа цIа хьалдаьр,
Керда йоазув цо кхеллача,
Из, наха хьехаш,

доаржадаьр
Вар из Тембот – хьехархо,
Сий деш лоархIа дезалхо.
БIаьшерашка къайла яьлла
Меттага хозне хьайийллар,
Эггара хьалха вай меттала
Стихаш язъе йолаьйр
Вар из Тембот – хьехархо,
КъаьнагIа вола йоазонхо.»

Цо ше а дикка дакъа юкье-едихьад къаман литературе кхоллача а дегIадоаладеча а гIулакха. Тайп-тайпарча жанрех дола йоазонг араданнад цун кулга кIалхара. Эггара хьалха белгалдоаккхаргда вай, гIалгIай поэзи хьакхелла саг санна Тембот лоархIаш хилар. Хьалхара стихотворени язъь-р, критика Малсаганаькъан Абос яхачох, Овшанаькъан Махьмад хиннав. Бакьда кепи чулоацами цхьатарра дика долаш, хила деза исбахьален йоазув. ХIаьта цун байт, стихотворени кхоллара бокьонашка диллача, цхьац-ца кхоачамбоацараш долаш хиннай. Ший хила еьзача тайпара кеп йолаш, технически оагIорахьара гIалат доацаш йола поэзи массарел хьалха кхеллар Беканаькъан Тембот хиннав, цудухьа лоархI цох гIалгIай хьалхара поэт (оазархо). Гаьнара денз, ишколалашка дешача бераша Юмаеш хьайоагIа цун байташ. Со ишколе ваха 58 шу да, цу хана а литературанна лаьрхIача дешаргаш тIа йолаш, Юмаеш яр Тембота «Лене болхлой боа-

бар», «Ши зама», «Сердало» яха байташ. Поэт ше фу уйла, нигат долаш хиннав атта гучадоал, уж йоазонгта Юдийшача. Паччахьа заман чухьа ваьвале а, да хьал долаш, Йоккхача Ачалкхе, Буро тIа тикаш йолаш ваьхавале а, хIаьта а кхувш воагIа воI дукхагIа къечча нахагахьа озабезам беш хиннав. Из дика гойташ я лакхе аз белгалгьяьккха хьалхара ши стихотворени. Мискача наьха бокьо яьлча, цар вахар аттача даьлча дика хеташ; язъьий цо уж. Паччахьа замах яьдеш, лоаттам харцахьа бар хьа аьннад Тембота:

«...Лоаттам харцахьа
бар хьа,
Яха хьалхара зама,
Юткъам боккха бар хьа,
Яха къиза зама...»

Цу тайпара, мискача наьха, къа а хьегаш, паргIата ца боалача болхлоех дог лазаш, цар оагIув хьаллоацаш язъьий «Лене болхлой боабар» яха байт а. Лена яхача хи тIа дошув доаккхаш боакха болхлой топаш тега боабарах я из. Терещенко яхача жандарма уж боабайтаб, лоткъам ийца прокурора тIабаха гIерташ хиларах. Цу дийнахьа кхо бIаь гаргга саг вийна хиннав. Човнаш яьраш ши бIаь ах бIаь хиннав. Духьал царех дог леза ца Iеш, ахархойи болхлойи керда Iаьдал доаккхаш а чIоагIдеш а дакъа лаьца хиннад ДордагIа Тембота, герз бе а доаллаш. Долакха-Юрта инарала Деникин Антона бIуна духьаллаьттарий мугIарашка хиннав из. Малсаганаькъан Абос-м цох

«Революцен поэт» аьнна цIи тиллай, цун вахарах а кхолламах а лаьца очерк язъеш.

Духьал поэтеца къахьийга Iийнавац хьалхара байтанча. Дукха деце а, хоза кхелла проза а публицистика а я цун. Царех цхьадола йоазонгта карарча хана ишколай программашта чудоагIаш да. Масала, ворхIагIа классе Юмаду «Ший хьакъ шийга дахар» яха дувцар. Из дешача хана, кхетаде хала дац, мел низ болаш, дег чу дужаш, наьха оамалаш хувцаш да бакьдола йоазонгочун дош. Тахан а вай вахаре нийслу хIамаш да, цу гаьнарча хана йоазонгочо хьоахадаьраш. Къайле йолаш дац, вай заман чухьа базар еча наха юкье кулг цIена доацаш, хьарама базар ераш дукха хилар. Цхьаволча базархочо даьх-наьнах къаьра дувнаш дуь, ший хIама маьхалдаккхар духьа. Иштта саг ва йоазонгочун турпал а. Туркий мехкара хьа а вена, шура йохкаш лийнавац турке, нийсса ах хий детташ. Дукха ахча Юадаь хиннад цо, амма хьарамча хIамах беркат хинна моттиг яц. Цо хих мел даьккха ахча маймало фордала кхосс цун, шурех мел даьккхар шийга дус. Боккха хьехам ба цу дувцаро вай кхувш йоагIача тIехьенна лур. ХIанзчул тIехьагIа баха а къахьага а дезаш болча наха хьалхадоккх цо, Далла а наха а беа никъ малагIа ба. Дукха дезаш тIаьц дешархоча ийслагIа классе Юмадеш дола «Ачамаза боарз. (Лоаман хана воI)» яха дувцар. Из,

хетаргахъа, ший исторически кийле йолаш легида да. Из дувцаш хеза хургда Тембота, хлабта цо, тоа а деш, дйаздаьд из. Цу дувцара бокъонца бола мах бе ловш вале; вай даьй денал, къонахчал, яхъ, майрал довза безам бале; дувцар Юдеша деза. Тпаккха мара биззача боараме цун лоархлам мел боккха ба ховргдац.

Таржам деш а къахьийгад йозанхоцо. Масала, аз дийшад цо «Интернационал» яха илии Глалгай меттала даьккха а хиннад, парте Глалгай обкома пленарни кхетача йолча цо из таржам дийша а хиннад, яхаш дола йоазув. Цига вай мехка хьалхарча паччахъа Заьзганькъан Идриса хоастабъ хиннаб, йоах, цо баь болх. Иштта цо наьна меттала даьхад Ги де Мопассана «Йоккха саг Соват», «Тишденна синош» яха а кхьдола а дувцараш. Цул совгла, профессора Дахкилнаькъан Ибрахима яздаьдох, «...дукха низ длабенаб Беканаькъанчо Глалгай мотт тахара. Из керте лаьтгав «Терминологически комиссена», цо хьакхелла хиннад тахан а тлехъа вай пайда эцаш дола дукха юкъара-политически, грамматически дешаш. Кхоачам ба цо кхелла «Грамматически терминаш» (1931 ш.) дагадехача. Иштта из хиннав, хьалхарча дешара програмаш увтгаеча, кертера моттиг дйалоацаш. Ший хинна студенташ Озанаькъан С., Оздой И. юкъеозаш, цо отгадаь хиннад «Глалгай метта грамматиках» дола дешара книжка. Бларчча хьаййчача (цхьацца хувцамаш а даь) из леладеш да тахан а...»

90-гла шераш чакхдоалаш, дар мотташ ва-кх со из. «Заманхо» яхача театра зале гулбелар йозанхой, цу хана йозанхой Союза керте латтар Чакхенаькъан Саид. Шоай вахарца дувзадена эггара лоархлемегла дола дешаш дийца баьлча, цхьанне хьоахадир, къаман литературни преми хъае езар яха дош. Массадолча къаман йолаш я уж, эрсий къаман итгаш а я. Моттигерча паччахьалкхенга дехар де лаьрхлар; цу тайпара преми хьакхолла, аьнна. Ци мишта тулларгъа яха хаттар эттар йозанхошта хьалхашка. Хларане ше-шийна хетар аьлар. Хлаьта аз, масса-нега ла а дийгла, аьлар:

- Вай хьалхарча поэта, Беканаькъан Дордагла Тембота церагла из хилча бакъахъа хетар сона.

Саида хьаллаьцар са дош, цунна тлехъа раьза хилар кхьбараш а. Из дехар ше паччахьалкхенга хьалчулургда аьлар йозанхой тхьамадас. Цох фу хилар сона хац. Цаь бакъда, таханалцца йоацаш я из преми. Из дош юха а вай паччахьалкхенга хьалхашка оттадича бакъахъа хетар сона, Беканаькъан Тембота 150 шу дузача укх деношка.

«Сердало» газета 100 шу дизара хетаяь медаль, эггара хьалхарчарца елар Беканаькъан Тембота. Из дйаелар цун цлен тларча сагага.

Глалгай студенташта дийцар, таханарча заман турпалхой мишта хила беза

Бйарахой Муслим

Иарпенаькъан Ю. И. церагича политехнически колледже, «Вай ханара турпалаш» яха урок дйайхьар, из хетаяь яр турпала гйулакхаш карагдывларашта, цар шоай синош ца кходеш хилара, яхаш, дийцар «Сердало» газетага кагирхоша дешача моттиге.

«Къамаьл деш, хьехархоша, дешархоша дийцар таханарча заман турпалаш мишта хила беза. Керттера теркам тлабахийтар, дукха ха йоацаш СВО доакъашхоцоа Хьоашаланаькъан Султана мехка президента Путина Россе Турпалхоцун ци ялара.

Кхетаче дйаьхош, доакъ-

ашхоша кхетадора турпалал, денал, майрал; дийшавар е вацар аьнна доацаш; сага ший оамалах тийша хилар; из саг

наха новкъостал де, къахетаме, эшача накъавала кийча волаш, денал долаш хилар из долга», - йоах хоамо. Цу кхе-

тачено бераш Юмаду Даьхен хьалхашкара шоай бехктокхам кхетабе, вахаре денал гойта.

Вахарах йола уйлаш

Бларго зийнар, дего къоабалдаьр дувца байташ

Иарчакханаькъан Сали

Вай деррига вахар къаьсткъаьста йолча моттигех латт. Цхьачар дегагроз яхъ, вокхар - сагото. Уж моттигаш зе а, царех шийна хетар ала а гертгаш, яздаьд Хамхой Бекмарзий Дауда ший аргланара «Дайнар-хайнар» яха байтий книжка. Цо ше яхачох, из цун 20-гла книжка да. Хамхой Дауда вай литературе къахьегадукха ха я, цун йоазошта кепе йийттай «Литературни Глалгайче», «Селагад» яхача журналаш тла, газеташ тла. Духхьал байташ язъь ца йеш, берашта лаьрхла саьберадаме дувцараш язду цо. Уж цунна дика карагдоал.

Цхьацца йола цун вахарцара моттигаш дагалоацаргъа вай. Ваьв Дауд 1950 шера, Казахстан Кустанайски областе. 1957-ча шера деша вахав Йаьлий-Юртгарча ишколе, 10 класс Эккажкъонгий-Юрта йоккх. 1970-ча шера эскаре амал

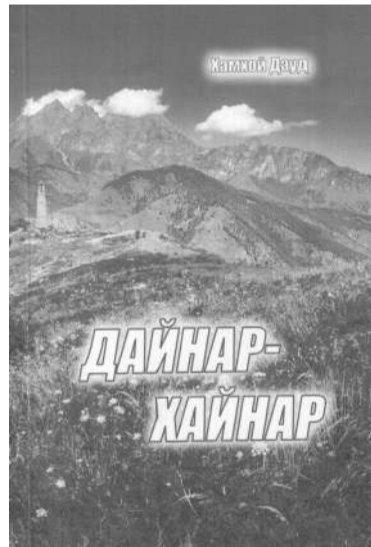
де вахав. Дйахо къахьегаш хиннав бе-беча гйишлонхой организацешка. Карарча хана пенсе ваха, ший хьамсарча Йаьлий-Юрта йеш ва.

Сенах да Дауда керда книжка. Тайп-тайпара уйлаш чулоацаш ба из болх. Царех я Даьхенах, наьнах, лоаман мехках, эздеда, къахьегамах, хьинарах, вахаре нийслуча массе тайпарча моттигех: халонех, наха-царча тешамах, тийшача балхах, воча оамалех, иштта кхы дйахо а. Йоккха моттиг дйалоац безамах йолча уйлаша. 184 оаггив йола из книжка арадаьннад Наьсарерча «Кеп» яхача ООО. Цхьа кхоачам боацар да цун, дерригаш а дац арадаьннараш 100 книжка мара. Уж йозанхоцо шийна бовзача, безача наха дйа-юха декъ. Ховш ма хилара, дуккхача нахага дйакхоачаргдолаш, книжка арадаккха атта дац, цу гйулакха дукха ахча эш. Хлаьта а Дауда дукхагла дола книжкаш цун ший ахчакх арадаьха да.

Вай заман цхьайола белга-

лонаш поэта саготдеш я. Хьехам бича из дйацаш, цунга ладувгаш бола нах клезига ба, хларанена шийх аьла а зирак а хет. Из новкъа долаш, яздаьд цо «Вай иштта хуле» яхача стихотворенецара ер муглараш:

«Хьехар дйацаш
Саг-м вац тахан.

Ла яхар ца де,
Кораду бахьан...
Вай иштта хуле,
Да ираз дайна:
Вай къаман оамал
Дйаьргъа яйна.»

Ше къамаьл деш, вахарах-леларах дувцаш, Дауда оал: «Пом ца хилча-м, хлама новкъа дацар». Из уйла дйакхайкаеш я цун «Темах кхераш вах» яха байт. Пом, вайна ховча тайпара, латта дукха ха я. Бакъда поэт из дйашербалар, цо дукхача наха йазап дар; кхалнах, къоаной, бераш доадар кхер:

«Темо бала бахъ,
Къайлабоаккх цо малх.
Темо боабу нах,
Темах кхераш вах...
Къызал езац вайна,
Дезац моастаггал.
Вошал деза вайна,
Деза доттаггал...»

Хамхой Дауда книжка тлара, хларанена ше лехар корадергда аьнна, хет сона.

Батайнаькъан Хьава

Иалама хозленаш йийца варгвоацаш хилар, вайна масса-нона гуш да, дйа-юха хьажамара везац. Хоза хьакхеллад гонахъара Иалам. Моллагла йола ха-зама вай хьаэцарах, ший тайпара белгалдоалаш да Иалама беркат.

Эггара шийлагла долча цйайзача Иан замак кйай кхоллар кхелла латгача гаьнашга а бйарахьежа дог доаггаш хул, шийла яр аьнна доацаш, хлана аьлча иштта я из Иалама хозал, цох тамаш елга а да. Цул совгла, Иан замак гонахъара фо а цлена хул. Бакъда из деррига вайна Дала хьаденнилга дика кхета ца деш, цунна боаггаш бола мах оттабе ца ловш, из ийрчадоахараш а клезига бац. Цунца дувза-

Сакхетам

Иаламца къахетамегла хила деза

денна цхьа масал доаладе ловргдар сона.

Со, балха хьайоаггаш, дйаувтгаш йола моттиг, ший тайпара хоза гаьнаш яггаш; цлена, даим йай а аькки а баьцара бай тлабаьнна баь чегилг а йолаш, лаьрххла хозалла цхьанне хьабена Юбилла цхьа боккха кхертю а уллаш, кхьметтел гаьнах моллагича сага бебоалла мухъ хьалъолла йиш йолаш, боккха хьаьтам а теха, тоаяь моттиг я из. Аз а, хийла тхоаш балха кхувлаш йолча транспортага хьежаш, сай тформиг хьалъолл цох. Лорадеш хилча, хоза ма дий моллагла дола хлама. Бакъ-

да лора-м дац. Каст-каста нувхаш Юкхувсаш, ийрчайоаккх из моттиг. Тахан чйоаггла дог деха цу моттиге Юкхийсача нувхашта бйарахьежаш, лаьттар со. Бларг ма кхоачча яда чоалпаш чухинна каьхата кйопилгаш, мерза хиш менна доассадаь клингаш, зйамага шушаш, боккъонца дола да воацача коара сурт да цига доаллар.

Гаьнашта юкъеглолла хоза Юдилла асфальта наькъа такилг нувхаш хьалдизад. Малавхьог цох жоп дала дезар? Саг ше веций из нийса доацилга кхетаде декхарийла вар? Хланз-м, кхы тамаш елга доа-

цаш, гаьна ваха ца везаш, дйа-юха мел хьежача нувхаш чутовса аьшкан яьшкаш ма латтий вайна, клезига дйахо а ваьнна, шоаш хила йоаггача дйакховса мегаций уж?

Хлара сага ший сакхетам ца хуле, дийцад аьнна тоалургдолаш дац из. Зйамага волча хана денз, сага дйалуш бола хьехам ценонца дувзадена дош юкъелоацаш хила беза. Сага керттера эздеда оаггив я из. Из юкъера дйаьккхача, сагацара хоза оамал а дйаьлгача дйакховса дикадар хьалхадоккхаш; лерттла кхетам луш, вай дезал ца кхебой; уж мо йола моттигаш совьовлаш хургъа вайна юкъе. Тпаккха, Иалам блехдарал совгла, вай эздеда юкъера дйаьккхача хозагла йола оаггив хургъа из.

Кердача шера хетаяь сайре

Кхетаченах пайда эцаш

Батайнакьян Хъава

Укх деношка Долакха-Юртарча культуран цIагIа «Корсама кIалха, ма гоабе са кхоллам» аьнна цIи а тилла, кьонача поэтаца кхетаче хилар. ТIехьарча хана ше язьяьча байтаца дIайолайир цо ший кхоллама сайре. Тематически оагIув йIаьхий йолаш я СапарIаланакьян Михаила поэзи.

«Корсама кIалха совгIаташ

доасташ,

Эггара доккхагIа дола
совгIат хьо да...»

СапарIаланакьян Михаил вовзаш а цун кхоллам безаш а бола йоазанхой, хьехархой, дешархой влашагIкхийтар цу дийнахьа. Кхетаче йийкья яр кхаь даькья. Хьалхардар - безамах лаьца байташ. ШоллагIа дакья - наьнах лаьца мугIараш. Долакха-Юртарча ишкола дешархоша йийшар Михаила байташ. КхоалагIа дакья латтар тайп-тайпара чу-

лоацам болча байтех.

Гулбеннарашта хьалхашка ше кьямаьл деш, культуран цIен исбахален кулгалхо йолча Манкенакьян Зинас бовзийтар, кьонача поэта кхоллама никь. Цо иштта белгалдир, дукха ха йоацаш, «Ткьяь 33 кхойтта» (2021 шу), «Меттаза лув са йоазон зизаш» (2022 шу) яха байташ тIайола книжкаш цун арадаьнна хилар. Цул совгIа, кьонача поэта вай иллиалархошца а болх бу, цун байтех латта мугIараш хаза йиш я вай мехка, дика

бовзаш болча иллиалархоша дIаоалаш.

Радион чугIолла, телевидене концертшака «Беттала наькьяш», «Дайре бийса», «Безаман фесархо», «Йиц ма елаш са ганз», «Кьярьяьй замано» яха иллеш дIаоал ГIалгIай Республикан халкья артистка йолча Охценакьян Розас. Кхы кIезигагIа наха юкье хозаш дац цун дешаех Эккажанакьян Маринас дIаоалаш дола иллеш: «Керда бIаьсти», «Са эздий да», «Са мехка сурташ», «ВорхIе даь ханара», «Бурчолгаш хехкаш».

Вахара оагIонаш

Теркалде хьакъ долча хIамаех дола кьямаьл

Обйнакьян Фатима

Гуйран тIехьара бутт бар ара лаьттар. БIаьсти йоагIаш санна, маьлхаца кьяьге цхьа ди отташ, цун тIехьа доагIача дено ше гуйран беттацара долга хьахайташ, шийло мух отташ, дар хаоттама хьал. ХIара Гуйран массийтта шера цхьан новкья гIолла балха дIаухаш, чуухаш; хьай кара хIама доацаш; дукха хIама зув Ia.

Автобуса тIара Юьяле Ючуйолаелча, гаьннара бIаргкхет са; хIара Гуйран цу урам тIа нув хьекхаш, лостам лоаттабеш йолча ха яхача кхалсагах. ХIара денна гуш долча суртага дIаIам-кх бIаргаш... Юхьанца дега цхьа хало дар сона, из бIаргайча, хIана аьлча, нув хьекхаш лела езаца хана чура из яьнна, дикка ха я... Сога хьаттача, шийна хоза безаме чай молаш, корах дуненга арахожаш, гаьнашта кIалха салаIа арайоалаш, уллув багIача ший ханарча нахаца вахарера цхьацца хабараш дувцаш, денош дIаьхош хилар товра цунга, бакьда, кIоарга уйлангахьа яха йолаш, из нув хьокхаш, тIаккха цхьан юкья гаьнна дIаьхьеш латташ ха йоаккхаш, юхегIолла тIехдувлача ишколе долгача берашца цхьацца дош дIа-хьа оалаш, хIара Гурра ший кьяхьегам дIаболабу из дикка зийча, хьагучох, укх балхаца

салоIаш хила дезаш да-кх цо, аьнна, хийтар сона.

Ара йIайха йолча хана, юстара яьгIача гаьнашта кIалха морожни яа Юховра из. Хийла, аз новкостал де хьона, ала догьоттар са дег чура. Гаьнна дIаьхьеш, уйлангахьа из ухандаь, хIамо саготдой хьа, фу эш хьона, ала безам боагIар. Цунга дIалема, автобуса тIара Юйоаллашехь, бIаргаша лохар из. Наггахьа из йоацаш хилча, цхьа сагота, маьлхара хеталора сона-м... Могаш йий-хьогI из, аьле, уйла йоссар. Цхьавола саг, балха дIавахачул тIехьагIа, болх беш якккха е ца беш якккха из ха йистеяьлча, кхы дIахорчун уйла ца еш хул, хIаьта цу кхалсага ший болх лоархIилга, бехктокхаме из дIабахьа гIертилга гуш дар. Ше леладер чIоагIа дукха дезача сагах тара яр из... Ишколера чудолгача бераша Юкхессар, шоаш чипсаш йиа ботт. Цун ЮбIарахьежа, тIаккха ший болх бита, царна тIехьаьхьеш латташ ха якккхар цо... Хала дацар цун уйлаша фу йоах кхетаде. Бераш сайна юхекхачьа:

- ЧIоагIа во кхессар оаш из каьхат Ю. ХIанз шоана тIехьа из дIадаккха дезар шун ноанол а йоккхагIа йола кхалсаг ма йий. ХIара денна ер доазув цIендеш ма лелий из, лерхIам хила ма безий вай массане, цо беча балхаца, - аьлар аз.

- ХIанз аз дIадоаккхаргда

из, - аьнна, маркьилг санна юхаеддача йийига хьайцар каьхат, - даьци, бехк ма баккхалахь, кхы кхоссаргдац хьона оаха, - оалаш хезар сона.

ГIадьяхар со, цо цунга иштта аьнна! Елакьежа, хIама ца оалаш, Ийра нув хьекхар.

Селханара ди, бIаьстан бутт латташ санна, кьяьга, дIайха хиннадале а, таханарча дено ше гуйре йолгах хоам бора нахага... Дарзилгаш легаь, цхьа олаьнна яр шахьаре. Балха, деша болхараш сихденнача боларца гIа боаккхаш бар. Цхьабарий чIоагIа дог ловзар, гонахьарча дуненца. Из гуш дар, цар йовхьамашка хьежача. Гонахьа мел дола хIама хьувш, деррига теркалдеш кадай шоай Гуйре дIайолаеш бар уж, хIаьта цхьабарш, сихагIа шоаш болхача кхача гIерташ, цхьаккха хIама зувш, теркалдеш бацар. Гаьннара хьежача зийра аз, маьлха бос бола кьоанзолг тIаювха сай «неш». ГIайтгача санна тIехьювлар машинаш юххе да. Цунна цицха кхетар кхерар со... Никь цIенбеш саг воаллаш хилча, кIезига сабарегIа лела мегадий, аьнна, эгIазьяхар со царна... Ший коара хьаараяьнна, нувхашта оттаяь бакаш йолча хьа йолаелар цхьа кхалсаг. Бедоаккча тIормигех цаI кIалхара хьабоастабенна, наькья юкье Юлийгар цу чура шушаш, каьхаташ,

нувхаш. Цхьа бахьан уж тIормига чу дIачугульяь, бакашта юхе Юоттабир цо беха тIормиг, хьааралегаш нувхаш йолаш. Шод баь, дIакьовланзар Юоттадаьраш.

Иштгача хьале дараш кхы а латтар цу кIалха, наьха кьяхьегамца лерхIам боацараша Юувттадаь. Нувхаш дIакхухьа машин хьатIаьтта, новраца, белаца из кегар гулбеш, гале чу бехкаш ваьллар болхло. Бешаша доацаш, Юкхийсача тIормигий гув, шодамаш деш, дIатIакхессар. Дикка ха якккхар цу маIача сага, из болх беш. Эза шодамаш даь, доханза долча тIормигашка наха уж Юувттаяьларе, сиха дIатIакхайса дIаваха мара везаргвацар. Ма атта болх бацкх цун мугIарерча наха лелабер! Сагага хIама дIаоалилга доацаш, хIара денна массехк моттигера наха тIехьа уж гулье еза цар.

Цхьа хIама-м да вай теркалде дезаш, цу наьха болх цхьан дийнахьа юхасецача, ма атта а хургдацар-кх вайгара хьал! Ара шийла йолча хана, шелал ловш; йовхал этгача, йовхал ловш, воашта тIехьара наькьяш, урамаш цIендеш лела уж нах теркалбеш, царцара лерхIам лакха лоаттабеш хила дезавай. Хоза деций, цIи яьлча санна ца а хехкаш уж машинаш, хьаарахьежа, хоза дош аьнна, ловца баьккхача, баркал аьлча?

«Хозача дешо лакха лоам

бошабаьб» яхар-м ший овла болаш да... Тахан-м нувх дIакхоссар а геттара тоадаь Юоттадаьд Iаьдала, массайолча моттигашка бакаш латт. Ма даггара кхайкарал, дехар ду цу гIулакках бехктокхаме бараша, кхачькхача нувхаш йоаржаю, лерттIа дIа ца кьовлаш, тIормигаш Юувттаду ийрча гIулакх дита, яхаш! Оалаш да-кх: «Дег чура хоза вола саг, шийна гонахьа мел дола хIама хоза лоаттаде гIерт», аьле. Доккха маIан да цу дешай, уйла йича! Чебурекаш хьаю моттиг хьайийлай, са «неша» лостам лоаттабеча доазон тIа. Ма чIоагIа тоам бир са дега цу гIулакхо!

ЙIайха ши чебурек ийца, дог дIоухадергда хьа акхар кIезига, яал дIарча гIанда тIа Ю а хайя, аьнна, аз дIакховдайича, ма безамах дIизза хьахьежар цун жоIгара бIаргаш. Юстарьяьнна Юхайра из...

Автобуса тIара Юваьнна, наькья дIадехьаваьлча, йIайха булkingаш хьаеш моттиг я. ХIара Гуйран цхьа безаме хьаж хул, цигахьара хьаухаш. Кхоана йIайха булkingаш хьоргья аз сай «неша». Хоза хетаргда цунна, бIайха кхача кхачьлача, шелал а иштта бирса хеталургьяц... Дала гIо долда вайна лерхIаме дарашта боагIаш бола лерхIам лоаттабеш! Вай Дала йоах: «Дема буртиг миссел дика даьча сага, из бIарга ма гургда!»

ГалгIайче кагирхой тIема-патриотически гуллам хьакхайкабаъб

ГIазданаъкъан Ахьмад

ГалгIайчен кагирхой дакъа лоацаш ба «Авангард» яхача кагирхой тIема-патриотически кийчон гулламе, из дIахьу «Мужече» яхача спортивни фуса-ме. Хургболча Даъхе лора-

ерашта укхаза кердадараш Iомадергда, уж царна накъадаргда Российски эскара мугIарашка амал деш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIайчен кагирхой Iулакхех йолча комитето.

«Гуллам дIахьош, кагир-

хошта хьаэца дукха хIама да, тIема кийчо еш, Iомабеш йола моттигаш хиларах; таролу, бокъонца болча тIем тIа санна, ший тIема Iулакх лораде. Кагирхой мугIарашка нийса отгар, тIема машинанш лелаяр, тайп-тайпара герз Iомадар - из дерри-

га лоархIаде да Герзашцарча низий мугIарашка амал дара», - аьлар тхоца къамаьл даьчо.

Проекта керттара маан - доакъашхой Iомабарал совгIа, Даьхенцара безам совбакхар, иштта бехтокхаме хила, шоай Даьхе эза Iомабар.

Машинах герз детташ, сагах латар бахьан долаш, суд ергья республикан вахархочунна

Султиганаъкъан Йоакъап

Сага унахIенонна зе деш, машин йохаеш зулам даь вай мехкара вахархо, суда дIухьальоттаргва. Из хоам «Сердало» газетага бир Iаьдала болхлоша.

«Из тохкача бокъонаш лораяра болхлоша гуча-даькхар, цу сага укх шера ахкан шоллагIча бетта, геттара чIоагIа дегI лозадеш, цхьаькханена йийтта хиннилга, цул совгIа, 55 эзар сома зе деш, цун машена травмат яха тепча йийтталга», - белгалдир прокуратуре.

Наьсарен кхален суде дIачуденнад прокурора из Iулакх.

66 саг кхелхав вай мехка, укх шера авареш ярах

Козой Мадина

ГИБДД болхлоша беча хоамах, укх шера авареш яь, 66 саг кхелхав, 316 саг лозаваьв. Царна юкье да, 14 шерга кхачанза дола бераш.

Дадахача кIира ворхI авари хиннай вай мехка.

«Авареш хилара бахьанаш массахана цхьаттара да - машенан сиха лехкар, наькъашкара бокъонаш телхаяр, машена чу вагIаца хана, батхар цатохар. Деррига а тIадода, Iаьдало хьаоттаяь наькъашка лелара бокъонаш лорацаяра», - белгалдир ГИБДД болхлоша.

Экстремизмо доаржадеча зуламах, дийцар дешархошта МВД ветеранаша

Султиганаъкъан Йоакъап

Терроризм, экстремизм яхача зуламаша наха юкье доаржадеча вонах дийцар Пажарий-Юртгарча дешархошта МВД ветеранаша. Из хоам «Сердало» газетага бир МВД болхлоша.

«Пажарий-Юртгарча культуран цагIа дешархошца кхетаче дIайхьар МВД ветеранаша. Кхувш латтарашта нийса никъ хьехаш, къамаьл дир генерал-майор волча Iарчакханаъкъан Х. М., РСВ штаба кулгалчо Султиганаъкъан А. Х., вете-

раний моттигерча совета доакъашхо волча Йовлой Ю. А.», - йоах тхогарча хоамо. Кхувш боагIарашта цар дийцар, воча наькъа тIахьехаш болча зуламхоох мишга лоравала веза. Хьалхадькхар, цу тайпарча нахаца цхьаккха тайпара був-

зам лелабе, цар дувцачунга ладувгIа йиш йоацилга. Иштта дешархошта дийцар, Украине латгача тIема операцен керттара декхарех, хIара саг ший къаман, мехка уйла еш, Даьхенах дог лазаш хила везарах.

Г О Б Ъ Я В Л Е Н И Е

Утерянный аттестат серии №1106040011577, выданный ГБПОУ «СКТЭК им. Т. Х. Цурова» с. п. Нижние Ачалуки в 2021 г. на имя Бурзуркиева Беслана Магомедовича, считать недействительным.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Учредители: Правительство Республики Ингушетия и ГАУ «Общенациональная газета «Сердало»

Адрес Правительства РИ: 360001, г. Магас, пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:

Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60.

Тел.: 8 (8734) 77-11-84

Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована

Управлением Росохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре редакции газеты «Сердало».

Время подписания номера по графику в печать: 20 декабря 2023 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ №1435 Тираж: 2000 экз.

16 | АЛАМ ЛОРАДАР

Хіама даар боараме леладара тІехьа ба республикера 75% бахархой

Султиганькъан Йоакъап

Тоабенна нах тІехьарча хана дукха баържабале а, вай республикера 75% бахархой хіама даара гІулакх боагІача боараме леладара тІехьа ба. Из гучадаьккхар, 100 сагага хоаттам беш, оаха дІабихьача балхо.

«Тахан дуача хіаман боарам лорабе атта дац, хіана аьлча гонахьа дукха да чам бола даараш. Хьаьта а, из гІулакх лораде гІерт со, «марта - мук - пхьор» дуаш, совлендар дІатотташ», - аьлар цхьан вахархо.

90% наха дийцар, боарам лорабеш хіама дуаш, спортаца бувзам лоаттабеш, болх беш дола вахар дІаху шоаш, яхаш. 15% бахархошта хала да сарахьа хіама ца дуаш Іе, мерзача кхачанцара безам хувца.

65% наха яхачох, боарам лелабеш, хіама дуаш хиларо дегІа могашал лораю. ДукхагІа мел болча бахархоша белгалдир; вай къаман дулжачара дараш эггара чамегІа, дикагІа да дегІа, аьнна.

Корта бохабу малар эггара кІезигагІа мелача РФ моттигашта юкье я вай республика

Коазой Мадина

Эггара дукхагІа корта бохабу малар мелаш, эггара кІезигагІа из малар мелаш йола моттигаш гучайоахаш; дІабихьача балха юкье, вай республика, Нохчий мохк, Селий мохк эггара кІезигагІа из мелачарех ба, аьнна, белгалдир. Из хоам «Сердало» газетага бир паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

«Из болх дІахьош, теркалбир корта бохабеча маларах байнараш, «къаракь мелар» яха лазар дола нах, менна болаш яь авареш, къаракь дожара гІулакх, малара тІагІолла хьахинна зуламаш», - аьлар республикан кабинет.

ДІабихьача тохкамо хьахьекхачох, эггара дукхагІа корта бохабу малар мела моттигаш я Буряти, Чукотка, Курган, Сахалин, Алтай.

Хьамсарча мехка Іунал деш

Шоаш лоам болхача хана, ПалгІайчен бахархоша шоашца нувхаш чуйохка галеш хьу

Султиганькъан Йоакъап

Лоам болхача хана, дукхагІа болча бахархоша шоашца нувхаш чуйохка галеш хьу, салолаш хинна моттиг шоашта тІехьа цІенъяр - «цивилизацияце белгало», - яхаш, дийцар «Сердало» газета корреспондентага.

Ираза, дукхагІа бола вай республикан бахархой а иштта вайцига хьабаькка хьаьший а гонахьара Іалам лорадара, лостам хилийтара тІехьа ба, экологе оагІорахьара цунна Іунал деш а ба.

Цхьабакъда массанахьа хилац иштта лостам, бехктокхаме хила ца ловш бола нах юкьебаьлча, цар шоай ийрча лар ют: хин йистошка Іокхийса ядаш нувхаш, шоаш салолаш хинна моттиг бІехиййа, дІаболх уж. Цу хьакъехьа доккха дакьа юкьедахь волонтераша, хьинар долча наха, цу воча наха Іойоаржая нувхаш дІайоахаш, царна тІехьа лостам беш, уж ба, шоай мехках дог лазаш, нах. Царех цаІ я «Дабь навкъашца» яха теле-

грам-каналомашагІа тоаба.

«Цар язdechох, дикка нах вшаагІа а кхийте, Маьтлоам, ЦІайлоам, кхийолча лоаман хишца ювзаенна моттигаш йолча, ПалгІайчен кІезига йовзаш йолча моттигашка, ух уж». Цул совгІа, каст-каста шоаш цига болхаш, цар лостам бу цу моттигашка. Хьалххе а вшаагІадеха шоатта денош дІакхухь, цар чулоац денгара ди массаза доал экологен деш дола зе лаьгІдара бола болх. МоллагІа саг а ва цу юкье дакьа лаца йиш йолаш. Социальни бувзамашка гІолла ха деза уж маца болх арІанара шоатта ди дІадахьа лоамашка. Хьаьта тхона ховчох, хІанз хьатІадоагІа шоатта дийнахьа, уж баха лерхІаш ба цига. Белгалдаккха деза, цхьацца йолча шахьарашка, юрташка хин йистошка баха, цига лостам бе кийчабараш вайна юкье кІезига бац, шоай мукьа ди долча хана вшаагІа кхийте паркашка, наха салолача моттигашка, цар уж балхаш леладу. Иштта цар Іомаду бераш, гонахьара Іалам лораде, юкьарча моттигашка лостам лоаттабе.

Иштта хіама карагІдоала нах бувцача хана, вайна бувца ловдикача гІулакхашта тІакхувш боацараш а. Вай бувцараш ба, цхьаккха тайпара эхь-юхь доацаш, Дала вайна хьаденна-царча баь тІа хоза моттиг бІех а йийя дІаболхараш. Цига го йиш я дукха шушаш, Іокхийса каьхаташ, кхийола нувхаш, гобаккха дадаш хул Іаьржа тІормигаш. Цхьанне керта чу хила дезаций хьакьгал, цу тайпара ийрча хьал шоашта тІехьа дита йиш йоацилга кхетадеш?»

Хала хіама-м мицад цига, хоза хьайна ловча беса ваьгІа а салела а юхаверзача хана, дІакхайде Іайха Іойоаяя нувхаш а хьалохьае мегаций? Ма йита, хье хіама йиа ваьлча, тІехьа бІеха пхьегІа, кхийола цига йита бокъо йоацар. Бакъда тхьовра зІамига волаш дІацаденнар, тахан мичахьара хьаьцарга.

Хетаргахьа, тахан наха шоаш а из хьехам бу болх дІабахьа беза, цул совгІа, наха тІехьа лостам берий болх а хьаллаца беза, ПалгІайчен экологи лора-

ерий къахьегам теркал ца беш бита йиш яц.

Кхьгча оагІонга диллача, цу тайпара шоаш леладер нийса хеташ болча нахаца, къовсам лоаттабе а уж бехктокхаме оза а безар, кхьаьч-кхьаьчача цар нувхаш Іокхувсарах.

Нагахьа санна царна доагІаш дола гІод тохаш хилча, шоай ханнахьа уж сомабаргбар, цунах кастлуш пайда а баргбар. Дунен тІа дукха моттигаш я цу тайпара нувхаш хьаІайна а иштта наха уж Іокхувсача моттигашка лостам бе безаш а. Цунна духьала эггара дикагІдар да гІод тохар, цо мара уж къарбергбац. Ха дІа мел йода наха кхетадаьд, Іалам лорадар пайдане хилар, лостам лелабар нийса долга.

Іалам лорадара даькь тІа тахан къахьегаш барий оагІув хьаллаца беза, царна карагІдоалар дукхагІа дувца деза, цар наха дика масал лу, гонахьара Іалам лорадеца, цунах наха хьаьца пайда а хул. ТІаккха вай а тоалургда, цу тайпара масал хьаьцаш хуле.

Наджгоанцхой бетта кхоалагІа дийнахьа, ПалгІайчера фецара кема Соче аха долалургда

Курскенаькъан ИбрагІим

ХьатІахулача кердачашера, наджгоанцхой бетта кхоалагІа дийнахьа денз, «Магас» оалача ПалгІайчен аэропорта графика юкье хургда, Соче додаш дола керда фецара кема. «Азимут» яхача авиакомпане кема да из. Цунах дийцар «Сердало» газетага ПалгІайчен паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

«Россе Superjet 100 яхача российский фецарча кемашца, КІира цкьа цига кхаччалца

додаш кема хургда», - йоах хоамо.

Цу навкъ тІа фецара кема лелаш хилар геттара чоагІа эшаш дале а, хІанз укх сахьате цига цхьаь цаІ российский кемай цу тайпара компани лелаш яц. Іан замах кемаш леларгда пІаьраска дийнахьа, Сочера 10:20 минот яьлча хьа а доагІаш, Магасе 11:40 минот яьлча хьа а кхоачаш; юхадар хургда цун 12:40 минот яьлча, Соче Іокхоачаргда 13:55 минот яьлча.

ДІахо бІаьстан-ахан замах, тушола бетта 31 дийнахьа денз ардара

бетта 20 денга кхаччалца, кІирандийнахьа леларгда из, нагахьа санна кемаш

кастагІа ахар дезаш хуле, уж тІагохаргда, яхаш, дийцар фецарча кемай компане.

